

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โดย

กองแผนงาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๑

ชื่อรายงานการวิจัย การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้วิจัย วิจัยสถาบัน กองแผนงาน
ส่วนงาน กองแผนงาน
ปีงบประมาณ ๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจและเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทำการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนิสิตมหาวิทยาลัย ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยู่ในเกณฑ์ดีทุกด้าน ทั้งทางด้าน ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ และมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยคือ ๑) การพัฒนาคุณลักษณะของบุคลากรที่ทำการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยึดตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด ๒) การบริหารจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการปฏิบัติจริง และมีการปรับลดเนื้อหาแต่ละรายวิชาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน ๓) การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม บุคลากรควรมีบทบาทและส่วนสำคัญในการปรับปรุงทัศนียภาพ และบรรยากาศภายในมหาวิทยาลัย และควรมีการจัดตั้งงบประมาณทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมกับบรรยากาศการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนิสิต ๔) การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ควรมีการดำเนินการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าทุกรายวิชา เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ๕) การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ควรดำเนินการปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อยกระดับการเรียนการสอน ๖) การจัดกิจกรรมพื้นฐานควรมีการจัดกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเสริมการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านแก่ผู้เรียน ๗) การพัฒนากาย ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการของนิสิต ควรมีการจัดกิจกรรม อบรม หรือ ปรับเข้าสู่หลักสูตรภาคปฏิบัติ เพื่อปรับทัศนคติของผู้เรียนให้พัฒนาทั้งกายและใจ ๘) แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อการบริการวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ๙) ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาด้านอื่น ๆ ควรมีการดำเนินการในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยใช้ไตรสิกขาช่วยในการเรียนการสอน และการบริการวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา และผู้บริหารกองแผนงาน กองวิทยาเขตทุกท่าน ผู้อำนวยการกองแผนงาน และบุคลากรหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการวิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ บุคลากรกองแผนงานและกองกิจการวิทยาเขตที่เป็นกำลังใจในการทำวิจัยเรื่องนี้ให้แล้วเสร็จด้วยดีเสมอมา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากกองแผนงานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

กองแผนงาน

๒๕๖๑

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ก
กิตติกรรมประกาศ ..... ข
สารบัญ ..... ค
สารบัญตาราง ..... จ
สารบัญภาพ ..... ฉ
บทที่ ๑ บทนำ ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย ๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย ๓
๑.๔ นิยามศัพท์ ๔
๑.๕ ความสำคัญของการวิจัย ๔
๑.๖ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๖
๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา ๖
๒.๒ การส่งเสริมบริหารบุคลากรด้านวิชาการ ๑๑
๒.๓ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล ๑๕
๒.๔ การบริหารงานวิชาการ ๒๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการพระพุทธศาสนา ๔๓
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริการที่ดี ๔๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๔๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ๕๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย ๕๔
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๕๔
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย ๕๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ๕๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ๕๖
๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ๕๗
บทที่ ๔ ผลการวิจัย ๕๘
๔.๑ การนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๕๘
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๕๙

สารบัญ(ต่อ)

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ๖๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๖๗
๕.๒ อภิปรายผล ๖๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ ๗๐
บรรณานุกรม ๕๙
ภาคผนวก
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม ๖๓
ผู้จัดทำ ๖๙

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาดังนี้ ๕๙
๔.๒ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน โดยรวมและรายด้าน ๖๐
๔.๓ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านปัจจัยนำเข้า ๖๑
๔.๔ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกระบวนการ ๖๒
๔.๕ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลผลิต ๖๔
๔.๖ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลกระทบ ๖๕

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

๒.๑ แสดงโครงสร้างการบริหารงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ๑๑
๒.๒ แสดงรูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด ๓๙
๒.๓ ตัวอย่างแสดงรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ๔๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนา ถือเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติ มีวัดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในด้านหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นรากฐานสำคัญในวัฒนธรรม ขนบประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นกลไกหลักในการจัดระเบียบสังคมซึ่งนำมาใช้เป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายของชาติ มีความสำคัญทั้งในด้านการปกครอง การเผยแผ่การศาสนา การศึกษา การสงเคราะห์ การอุปการะไปจนถึงเป็นกิจวัตรประจำวันของคนไทย

จากอดีตถึงปัจจุบัน วัดถือเป็นหน่วยงานใหญ่ที่สุดของชุมชน มีส่วนช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนและสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนเป็นอย่างดี สถาบันการศึกษาถือได้ว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกัน เพราะการศึกษาถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดและพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีมากยิ่งขึ้น จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าวัดและพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่รวบรวมสรรพวิทยาการทั้งในด้านภาษาศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ เป็นต้น จะกล่าวให้ง่ายก็คือสถาบันสงฆ์นั้นเป็นศูนย์รวมของสรรพศาสตร์มาทุกยุคทุกสมัย ซึ่งในปัจจุบันมีพัฒนาการมาจนถึงระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยู่ในบริเวณวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ อันเป็นส่วนของมหานิกาย ซึ่งทั้งสถาบันนี้มีการจัดการศึกษาโดยนำหลักสูตรพระพุทธศาสนามาเป็นหลักในการจัดหลักสูตรการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

เมื่อความเจริญแบบตะวันตกได้เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย จึงก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างมากมาย อาทิเช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมเป็นต้น ส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดความสำคัญลงไป และจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเขตชุมชนเมือง ประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเขตชุมชนเมือง ประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ทำให้สังคมไทยเริ่มแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้นความพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากขึ้น ความพึ่งพาอาศัยของชุมชนจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองมาเป็นสังคมแบบบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจนกลายเป็นกระแสที่ครอบงำแนวคิด ค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก และจากการที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาทางโลก แต่ละเลยพุทธธรรมจึงก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมแก่คนในชุมชน คนในชุมชนเริ่มเหินห่างจากวัดมากขึ้นจึงก่อให้เกิดปัญหาสังคม

ต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น ผู้น้อยไม่ให้ความเคารพผู้ใหญ่ บุตรหลานไม่ให้ความเคารพบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย และมีการประกอบอาชญากรรม มีการปล้นจี้ เป็นต้น[๑]

หลักพระพุทธศาสนาจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมกันระหว่างชุมชนและสังคม การมีส่วนร่วมในการบริหารหรือปฏิบัติงานของทุกภาคส่วน มีความสามัคคีหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมุ่งสู่จุดหมายเดียวกันที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จเร็วขึ้นและเจริญรุ่งเรือง ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป ความเข้าใจความเห็นอกเห็นใจการมีระเบียบวินัยในตนเองสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดพลังสร้างเสริมผลงานทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง – บ้าน – ชุมชน เป็นอย่างดี ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยถือเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาให้แก่บุคคลทุกภาคส่วนผู้เข้ามาศึกษาทั้งในหลักสูตรและการศึกษาตามอัธยาศัย ปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ขยายการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาจากในประเทศขยายไปในหลายๆ ประเทศ จนนับได้ว่าปัจจุบันนี้เป็นสถาบันที่มีส่วนในการกำหนดทิศทางการศึกษาพระพุทธศาสนาทั่วโลก และด้วยสาเหตุนี้ มจร จึงเป็นความหวังของคณะสงฆ์ไทย และรวมถึงเป็นความหวังของชาวพุทธนานาชาติ โดยเฉพาะในด้านองค์ความรู้ ในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาดังจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย และรวมถึงปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อเป็นการพัฒนาสังคมในหลากหลายด้าน[๒] โดยมีการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัยรวมไปถึงการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในทุกหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการตามพระราชปณิธานของรัชกาลที่ ๕ ว่าศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นพุทธบริษัทที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนานาชาติ จากปฏิญญากรุงเทพขององค์การสหประชาชาติในการประชุมชาวพุทธนานาชาติเนื่องในวันวิสาขบูชาจึงได้นำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของทางมหาวิทยาลัย คือ ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติที่สร้างคนดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ จัดการศึกษาและวิจัยดีอย่างมีคุณภาพบริการวิชาการดีอย่างมีคุณภาพ บริหารดีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อยู่ในส่วนของการบริการวิชาการดีอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะมีผลในการพัฒนาวิสัยทัศน์ในด้านต่างๆ สืบต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการส่งเสริมบริการวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาต่อไป

---

[๑] พิสิฐ เจริญสุข, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมกรมการศาสนา, ๒๕๔๑, หน้า ๖๕.

[๒] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สรุปการประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๑ MCU Congress ๑, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๒๒.

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๒ เพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษามุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้จำนวนประชากรทั้งหมดในปีการศึกษา ๒๕๖๑ มีจำนวนทั้งหมด ๕,๔๙๔ รูป/คน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๔๙๔ รูป/คน โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมด้วยวิธี ทาโร ยามาเน่ (Taro yamane) นักเศรษฐศาสตร์และสถิติชาวญี่ปุ่น ได้คิดค้นทฤษฎีการคำนวณ หรือสูตรคำนวณ สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มจำนวนประชากรตัวอย่างขึ้น ซึ่งทฤษฎีคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ จะเหมาะสมสำหรับการวิจัยที่สนใจประชากรและทราบจำนวนประชากรทั้งหมดที่ต้องการศึกษา โดยมีสมการดังนี้

สูตรของ ทาโร ยามาเน่[๓] (Yamane, ๑,๙๗๓ อ้างใน ธีรวุฒิเอกะกุล, ๒๕๔๓)

$$n = \frac{N}{(๑+N(e^{๒}))}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได

เมื่อพิจารณาตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ พบกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน ๓๗๓ รูป/คน

---

[๓] ธีรวุฒิ เอกะกุล, ๒๕๔๓, ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตรและสังคมศาสตร. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

๑.๔ นิยามศัพท์

๑.๔.๑ มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๒ แนวทางการส่งเสริม หมายถึง ขบวนการส่งเสริมให้นิสิต เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพของตนเอง ในการบรรลุซึ่งสุขภาวะอันสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

๑.๔.๓ การบริการด้านวิชาการ หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการให้บริการแก่สังคมภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา หรือเป็นการบริการที่จัดในสถาบันการศึกษาโดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการ ตลอดถึง โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา การบริหารบุคลากรด้านวิชาการ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล การบริหารงานวิชาการ

๑.๔.๔ การบริการด้านวิชาการพระพุทธศาสนา หมายถึง มุ่งมั่นในการให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่คณะสงฆ์และสังคม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ และความร่วมมืออันดีระหว่างพุทธศาสนิกชนในระดับชาติ และนานาชาติ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม อันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา

๑.๔.๕ นิสิต หมายถึง นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๖ การให้บริการ หมายถึง ผู้ที่ให้บริการในงานด้านนั้นๆ โดยองค์ประกอบของผู้ให้บริการที่ดีนั้นมีดังนี้ มีความรู้ความชำนาญในงาน มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ให้คำแนะนำและอธิบายข้อสงสัยแก่ผู้มารับบริการและมีความสุภาพอ่อนโยนกับผู้มาใช้บริการ

๑.๔.๗ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง จำนวนเอกสาร คู่มือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวนโต๊ะเก้าอี้ รวมถึงการให้บริการคำปรึกษาของเจ้าหน้าที่

๑.๔.๘ ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากพื้นฐานการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป

๑.๕ ความสำคัญของการวิจัย

ผลงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นผลประโยชน์ต่อผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างนิสิตจะเป็นตัวกำหนดให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาวางแผนพัฒนา ตลอดจนกำหนดนโยบายต่างๆ ขึ้นให้กับนิสิตและมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป เพื่อรองรับแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ศึกษาการบริการวิชาการ, ศึกษาการบริการพระพุทธศาสนา, ศึกษาแนวทางส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา, ศึกษาแผนปฏิบัติการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความพึงพอใจต่อการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๒ ได้ทราบความพึงพอใจการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๓ ได้ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๔ ได้นำผลที่ได้ไปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำไปสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้

๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา
๒.๒ การส่งเสริมบริหารบุคลากรด้านวิชาการ
๒.๓ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล
๒.๔ การบริหารงานวิชาการ
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการพระพุทธศาสนา
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริการที่ดี
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒.๘ กรอบแนวคิด

๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายและความมุ่งหมายของการอุดมศึกษา

การอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนในระบบโรงเรียน หรือเทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ (๑๒ years of schooling)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕[๕]

มาตรา ๑๖ ระบุไว้ว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา” หลังจากนั้นจึงถือว่าเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามความในวรรค ๒ มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

การบัญญัติเช่นนี้เป็นไปตามหลักสูตรสากลโดยถือว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นเป็นการศึกษาหลังจากที่ได้ศึกษาในระดับโรงเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี

๒.๑.๒ ความมุ่งหมายของการอุดมศึกษา

อุดมศึกษาถือได้ว่าเป็นการศึกษาระดับสูงของประเทศคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาได้เสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ในรายงาน

---

[๕] สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพฯ: บริษัท พริกวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐.

การประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ เมื่อวันศุกร์ที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖[๕] สรุปได้ว่าอุดมศึกษามีภาระหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต สร้างและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม บริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แล้วยังมีบทบาทสำคัญในการตอบสนอง ชี้นำ เตือนภัยและแก้ปัญหาให้แก่สังคม อุดมศึกษาจึงเสมือนสมอง/ขุมกำลังทางวิชาการและจิตวิญญาณของสังคม

ข้อเสนอดังกล่าวเป็นการขยายความจากมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕[๖] นี้ ระบุว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้เน้นคุณภาพของบัณฑิตที่ต้องการไว้ในมาตรา๒๘ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวอีกว่า “มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ โดยมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม (หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา)” ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการวิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม สุธรรม อารีกุล[๗] ได้สรุปว่าการอุดมศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีบทบาทดังนี้ คือ

๑. การสู่ความทันสมัย (Modernization)

๑.๑ เป็นคลังแห่งความรู้ที่ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

๑.๒ ใช้วิธีการที่ทันสมัยหรือปฏิรูปการถ่ายทอดความรู้ที่เท่าทันต่อเหตุการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก

๑.๓ พัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย รู้จักแก้ปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก

๒. อุดมศึกษาเปิดเสรี (Liberalization)

๒.๑ มีอิสระในการบริหารจัดการ

๒.๒ ระดมทรัพยากรต่าง ๆ และรู้จักใช้ให้คุ้มค่า

๒.๓ มีการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษา

๓. อุดมศึกษาสู่มวลชน

๓.๑ มีความหลากหลายเหมาะสมแก่บุคคลและชุมชน

๓.๒ มีความเสมอภาค มีความต่อเนื่องตลอดชีวิต

๓.๓ มีความเหมาะสมแก่สังคมวัฒนธรรมไทย

๔. อุดมศึกษาสู่สากล (Internationalization)

๔.๑ เพื่อความสัมพันธ์ระดับนานาชาติ

---

[๕] คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ วันศุกร์ที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖: ข้อเสนอยุทธศาสตร์ และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย.

[๖] อ้างแล้ว, หน้า ๑๑.

[๗] สุธรรม อารีกุล, การอุดมศึกษา, รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑, หน้า ๓๔ – ๔๑.

๔.๒ เพื่อดูดซับความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจากนานาชาติเข้าสู่คลังแห่งความรู้

๔.๓ เพื่อสร้างสรรค์ความกลมกลืนหรือดุลยภาพระหว่างสังคมวัฒนธรรมไทย และความเป็นสากล

UNESCO[๕] สรุปว่า ภารกิจของสถาบันอุดศึกษา มีดังนี้

๑. สถาบันทุกสถาบันควรกำหนดพันธกิจ (Mission) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

๒. สถาบันอุดมศึกษาต้องมีความคล่องตัวในการบริหารสถาบันสร้างระบบบริหารสถาบันให้มีประสิทธิภาพสูงในระดับมาตรฐานสากล ตรวจสอบได้ทั้งจากการตรวจสอบภายในและภายนอก

๓. สถาบันอุดมศึกษาต้องประกันให้มีอิสระทางด้านวิชาการคือความมีอิสระของนักวิชาการที่ค้นหา เผยแพร่ และถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้ต้องมีความรับผิดชอบต่องานวิชาการไม่ให้ทำลายศีลธรรมและความสงบสุขของสังคม และต้องมีความเป็นกลาง

๔. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ยึดหลักจริยธรรมพื้นฐานสำหรับทุกสาขาวิชาชีพและยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับแต่ละวิชาชีพ

๕. สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาคณาจารย์เพื่อทำหน้าที่สอนวิจัย อบรมลูกศิษย์และภาระหน้าที่อื่นของมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการชุมชน กิจกรรมวิชาการเหล่านี้ต้องมีเป้าหมาย เพื่อกำจัดความไม่รู้ ความยากจน ความรุนแรง ความอดอยาก และโรคภัยไข้เจ็บในสังคม

๗. สถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดกว้างและให้โอกาสทางการศึกษากำจัดกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าศึกษาสร้างระบบเทียบโอนรายวิชาและรับโอนนักศึกษาให้คล่องตัวที่สุดเท่าที่มาตรฐานการศึกษาจะพึงให้ทำได้ และจัดให้มีการอุดมศึกษาผู้ใหญ่

๘. สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์กับสถานประกอบการเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ทั้งในเรื่องการฝึกอบรม การวิจัย และการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ามาศึกษาต่อ

๙. สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมการวิจัยในทุกสาขาวิชาให้ถือว่าการสอนและการวิจัยเป็นคู่แฝดกัน

๑๐. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำและปรึกษาแก่นักศึกษา จัดสอนเสริมเพื่อปรับฐานให้เข้มแข็งสำหรับนักศึกษาที่มีพื้นฐานอ่อน ด้วยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแก่นักศึกษา

๑๑. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้หลักประกันว่าการสอนการเรียนและการฝึกงานตามหลักสูตรจะทำให้บัณฑิตมีความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับพร้อมที่จะออกปฏิบัติงานได้จริง และควรช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาในการหางานทำหรือในการสร้างงานด้วยตนเอง

---

[๕] รายงานฉบับสมบูรณ์, การพัฒนายุทธศาสตร์อุดมศึกษา, (๑ - ๓๓) มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา, ๒๔ ม.ค. ๔๖.

ความจริงความคิดที่ว่าในสังคมแห่งโลกเสรีนั้น การอุดมศึกษาจะต้องไม่จำกัดอยู่เพียงหมู่ชนชั้นผู้นำเท่านั้น เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้นำและคนส่วนรวมของประเทศ โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา[๙]

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการอุดมศึกษาในปัจจุบันจะไม่จำกัดวงอยู่แต่เฉพาะบุคคลชั้นสูงหรือบุคคลชั้นนำเท่านั้น การอุดมศึกษาจะต้องมีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่คนส่วนใหญ่ของสังคมด้วย โดยเหตุนี้การจัดหลักสูตรระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความหลากหลายพอที่จะให้ทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษาในระดับนี้ได้ด้วยคุณภาพทัดเทียมกัน

โดยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าหน้าที่ของสถาบันระดับอุดมศึกษา คือ

๑. ทำการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพที่จะพัฒนาตนเองและสังคม เป็นการถ่ายทอดความรู้และองค์ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาและความสามารถในการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ

นับแต่สมัยโบราณมา การสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ความคิดนี้ถือได้ว่าเป็นชั้นเลิศ เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมหาวิทยาลัย[๑๐] ที่ไม่เพียงแต่ให้ความรู้แต่ยังจะต้องเจาะลึกให้ถึงแก่น (Essence) ของความรู้หรือองค์ความรู้นั้นๆ ด้วย และไม่เพียงแต่รู้ยังต้องเป็นผู้รอบรู้อีกด้วย

การอุดมศึกษานอกจากจะผลิตบัณฑิตที่มีความลุ่มลึกทางวิชาการที่ผู้เรียนเลือกตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัดแล้ว คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการสร้างเสริมจริยธรรม และคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่เป็นบัณฑิตที่จะต้องตั้งมั่นในจริยธรรมและคุณธรรม มีความสำนึกในคุณความดี

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙[๑๑] ได้ระบุว่าวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยคือมีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข ทั้งนี้ย่อมเป็นทางเปลี่ยนแนวความคิดจากเดิมที่ว่าเจตนารมณ์ของการศึกษาไทยคือ เก่ง ดี มีสุข อันเป็นการยอมรับว่าความเป็นคนดีนั้นเป็นเจตนารมณ์เบื้องแรกของการจัดการศึกษาไทย

๒. ทำการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาความรู้และองค์ความรู้ให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการสอนและการสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นทั้งในวงวิชาการความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในทางเทคโนโลยีและการสร้างปรัชญาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

การวิจัยถือได้ว่าเป็นหน้าที่สำคัญของการอุดมศึกษา หากไม่มีการวิจัยการอุดมศึกษาก็อาจจะอยู่ในสภาพของโรงเรียนมัธยมที่มีมาตรฐานทางวิชาการสูงมากเท่านั้นเอง

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งที่จะสร้างงานวิจัยให้เกิดขึ้นได้เพราะเหตุ ๔ ประการ คือ ความมีเสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom) ความเป็นผู้ทรงความรู้ของบรรดาคณาจารย์

---

[๙] Smith, Huston, the Purposes of Higher Education, (New York: Harper and Brothers, ๑๙๕๗), p. XIII.

[๑๐] Compton, Arthur, H., in the Purposes of Higher Education, Ed. By Huston Smith, Ibid, p. XIII.

[๑๑] แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๕.

ที่ใฝ่หาความรู้อย่างไม่มีขอบเขตในทางเทคโนโลยีก็เป็นแหล่งที่นักอุตสาหกรรมจะลงทุนให้ เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ และมหาวิทยาลัยมีเครื่องมือและอุปกรณ์ตลอดจนบุคคลที่จะทำงานด้านนี้โดยเฉพาะผู้ที่ศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

๓. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม (Service) เพื่อเผยแพร่แนวความคิดแนวทางปฏิบัติเทคโนโลยี รวมทั้งการใช้ความรู้และพลังที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยออกมาช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะความช่วยเหลือทางวิชาการ

๔. ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การศึกษาในระดับสูงของชาติมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำนอกเหนือไปจากหน้าที่ดังกล่าวแล้วมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชาติเพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป

ในพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้ระบุหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไว้ในมาตราที่ว่าด้วยบททั่วไป อันถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติในกฎหมายที่ได้กำหนดหน้าที่ที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยจะต้องกระทำโดยไม่มีข้อยกเว้น

จากการศึกษาโครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษาสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นมีหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบคือ

๑. สภามหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาการวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๒. สภาวิชาการ มีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักสูตร การสอน และการประเมินผลการศึกษา พิจารณาให้ความเห็นแก่สภามหาวิทยาลัยในเรื่องเกี่ยวกับวิชาการของมหาวิทยาลัยองค์กรนี้ถือได้ว่าเป็นองค์กรให้คำปรึกษาแก่สภามหาวิทยาลัยในเรื่องที่เกี่ยวกับงานวิชาการของมหาวิทยาลัย

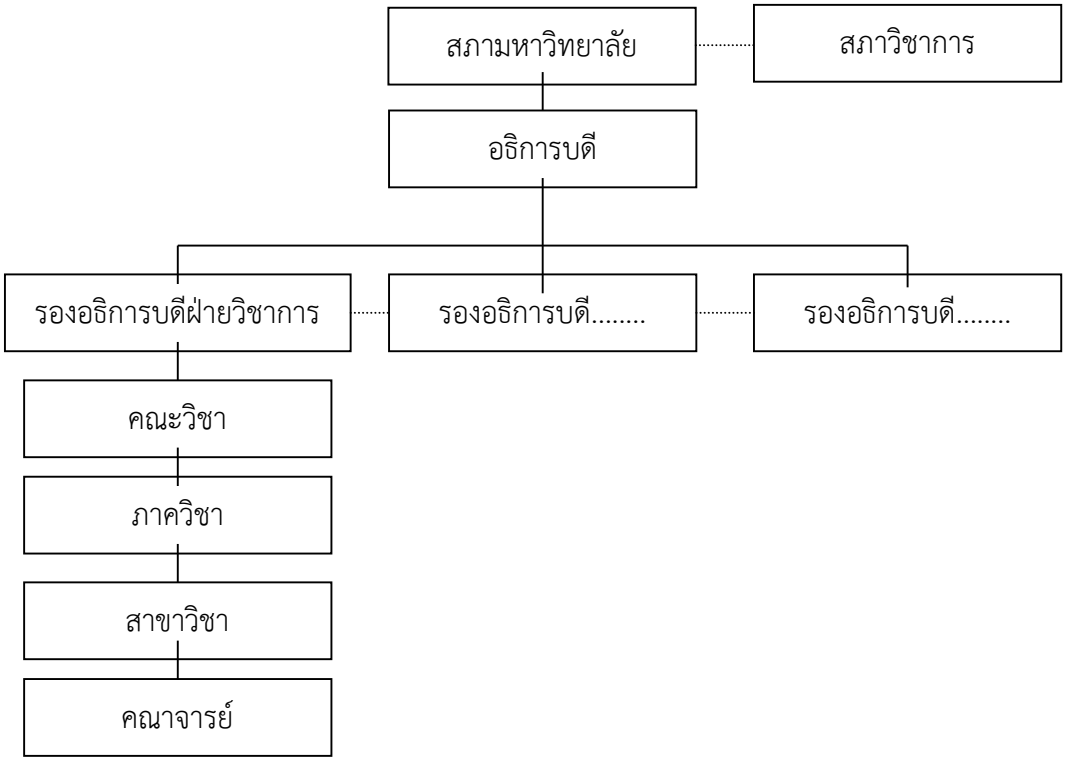
๓. คณะวิชารวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัย ในคณะวิชาให้มีกรรมการประจำคณะโดยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิชาการของแต่ละคณะ เช่น วางนโยบายและแผนงานของคณะวางระเบียบและออกข้อบังคับภายในคณะ วางหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรเพื่อเสนอต่อสภามหาวิทยาลัยเสนอการแต่งตั้งและถอดถอนตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์

๔. แผนกวิชา หรือภาควิชา ทำหน้าที่ควบคุมดูแลงานด้านวิชาการภายในขอบเขตของแผนกวิชา หรือภาควิชา

๕. คณาจารย์ คือผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา ได้แก่ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

โดยทั่วไปอธิการบดีจะแต่งตั้งรองอธิการบดีขึ้นกำกับ ดูแล ประสานงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ รองอธิการบดีฝ่ายกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ตำแหน่งรองอธิการบดีจะมีกี่ตำแหน่งย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณและประเภทของแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น อาจมีตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ เป็นต้น

โดยสรุปจากการศึกษาพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยต่างๆ อาจเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงโครงสร้างการบริหารงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัย

๒.๒ การส่งเสริมบริหารบุคลากรด้านวิชาการ

ความหมายของการส่งเสริมการบริหารบุคลากรมีผู้ให้ความหมายไว้ทั้งด้านความหมายและด้านกิจกรรม เช่น Werther และ Davis[๑๒] ให้ความหมายว่าการบริหารบุคลากรเป็นการจัดการให้มีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในองค์การ ส่วนความหมายทางด้านกิจกรรมก็หมายถึงการได้มาซึ่งบุคลากร การใช้ประโยชน์ การพัฒนา การประเมิน การธำรงรักษาจำนวนบุคลากรให้เหมาะแก่ปริมาณและคุณภาพตามประเภทของงาน

โดยทั่วไปบุคลากรในมหาวิทยาลัยจะมีอยู่ ๒ ประเภท คือ ประเภททำหน้าที่สอน (Teaching Staff) และประเภททำหน้าที่อื่น (Non - teaching staff) เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ฝ่ายสนับสนุน ช่างเทคนิค เป็นต้น ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว

---

[๑๒] Werther Jr. and Davis, Keith, Personnel Management and Haman Resources, (New York: McGraw-Hill Book Company, ๑๙๘๕), p. ๖๐๗.

ผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและวิจัยในมหาวิทยาลัยนั้นเรียกว่า คณาจารย์[๑๓] ประกอบด้วยผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ คือ

๑. ศาสตราจารย์

๒. รองศาสตราจารย์

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์

๔. อาจารย์

ผู้ที่มิได้เป็นคณาจารย์ประจำ แต่มีคุณสมบัติเหมาะสมอาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์พิเศษ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษได้ ทั้งนี้ตามกฎเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้

๒.๒.๑ กระบวนการบริหารบุคลากร

กระบวนการบริหารบุคลากร อาจแบ่งได้เป็น ๓ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ ๑ การรับเข้าทำงาน ขั้นนี้มีขั้นตอนดังนี้คือ

๑. การกำหนดแผนอัตรากำลัง (Man power planning) ขั้นนี้เป็นการกำหนดตำแหน่งและอัตราให้เป็นไปตามภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ เช่นต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณสมบัติที่จะใช้ในงานสอน งานวิจัยที่มีคุณสมบัติทางวิชาการอย่างใด และควรจะมีจำนวนเท่าใด

๒. การสรรหา (Recruitment) ขั้นนี้เป็นวิธีการที่จะหาทางให้ผู้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการมาสมัครเพื่อรับการคัดเลือก เช่นการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ

๓. การคัดเลือก (Selection) ขั้นนี้เป็นการเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดที่จะปฏิบัติงาน โดยปกติการคัดเลือกจะทำในรูปคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในงานนั้น เช่น หัวหน้าภาควิชาปรัชญาก็ควรมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการคัดเลือกผู้ที่จะนำมาเป็นผู้สอนวิชานี้

การคัดเลือกอาจใช้วิธีการหลายอย่างเพื่อจุดประสงค์ที่จะกรองผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่องานมากที่สุด

๔. การบรรจุและแต่งตั้ง (Appointment and replacement) ขั้นนี้เป็นขั้นที่มีการสั่งเป็นทางการ ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้ในขั้นนี้ รวมทั้งการกำหนดหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ การเข้าปฏิบัติงาน

๑. การนำเข้าสู่งาน (Introduction) ขั้นนี้เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพงานที่จะต้องรับผิดชอบ เช่น การจัดการปฐมนิเทศ การทำความเข้าใจภาระงานที่จะต้องรับผิดชอบ ขั้นนี้ยังหมายรวมถึงการทดลองปฏิบัติงานภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อแต่งตั้งเป็นการถาวรต่อไป

๒. การประเมินงาน (Evaluation) การประเมินงานนั้นเป็นการพิจารณาตามระยะเวลา กล่าวคือ ประเมินเพื่อรับเข้าปฏิบัติงานเป็นการถาวร หลังจากนั้นก็เป็นการประเมินเพื่อ

---

[๑๓] สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ , กรุงเทพฯ : บริษัท พริกวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕, หน้า ๒.

การแก้ไขข้อบกพร่อง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ประเมินเพื่อเลื่อนค่าตอบแทน และอาจมีการประเมินเพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความข้องใจในการปฏิบัติงานด้วย

การพัฒนานั้นอาจทำได้ด้วยตนเอง เช่น การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม การทำการวิจัยในสาขางานที่ปฏิบัติ หรือองค์การเป็นผู้จัดการพัฒนาบุคลากรเป็นส่วนรวม เช่น การพัฒนาในเรื่องเทคนิควิธีการทำงานที่กำลังมีการปรับปรุงให้มีคุณภาพสูงขึ้น

๓. การพัฒนา (Development) การพัฒนาเป็นกิจกรรมที่จะต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลาที่บุคลากรปฏิบัติงานอยู่ในองค์การนั้น ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพสูงขึ้นหรือให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป

ขั้นตอนที่ ๓ การพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการด้านต่างๆ ตามสิทธิที่ระบุไว้ในกฎหมาย หรือข้อตกลงก่อนจะเข้าปฏิบัติ

๑. การพิจารณาเรื่องค่าตอบแทน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง

๒. การพิจารณาเรื่องสวัสดิการต่างๆ รวมทั้งค่าตอบแทนพิเศษ เช่น สิทธิในการลา ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานพิเศษ ค่าเบี้ยประชุม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๔ การพิจารณาเรื่องวินัยในการปฏิบัติงาน และการให้ออกจากงาน (Discipline and termination) ซึ่งอาจมีเหตุผลต่างๆ เช่น ให้ออกจากงานเพราะมีความผิดออกจากงานเพราะไม่ประสงค์จะทำงานต่อ ออกจากงานเพราะเหตุสูงอายุ เป็นต้น

พนัส หันนาคินทร์[๑๔] ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าในกระบวนการบริหารบุคลากรนั้นมีกิจกรรมที่ผู้บริหารจะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่บุคคลเริ่มเข้าทำงานจนออกจากงานคือการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา อันประกอบด้วยการสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญหรือกำลังใจ การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการปกครอง และการดูแลความทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา

๒.๒.๒ การบริหารการแต่งตั้งบุคลากรทางวิชาการ

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าบุคลากรทางวิชาการนั้นแบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ ตำแหน่งดังกล่าว เป็นตำแหน่งทางวิชาการ การเข้าสู่ตำแหน่งเหล่านี้มีบทบัญญัติระบุไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งมหาวิทยาลัยโดยมากก็จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการใกล้เคียงกันและกำหนดคุณสมบัติตลอดจนวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งโดยจัดทำเป็นข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ตำแหน่งศาสตราจารย์นั้นแต่งตั้งขึ้นโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย ส่วนตำแหน่งรองลงไปเป็นการแต่งตั้งตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยโดยไม่ต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

๒.๒.๓ การบริหารงานในมหาวิทยาลัย

ตำแหน่งทางการบริหารในมหาวิทยาลัยนั้นแบ่งตามระดับได้ดังนี้

---

[๑๔] พนัส หันนาคินทร์, ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒, หน้า ๑๕๑-๒๑๘.

๑. อธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีจะต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ทั้งนี้ยกเว้นสถาบันที่ดำเนินการโดยเอกชน หรือมูลนิธิซึ่งไม่ถือว่าเป็นหน่วยราชการ หรืออยู่ในกำกับของรัฐบาล

อธิการบดีอาจมีรองอธิการบดีเป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามปริมาณและประเภทของงาน แต่โดยทั่วไปก็มักจะมีรองอธิการบดี ๓ ฝ่ายเป็นอย่างน้อย คือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (Academic affairs) ฝ่ายธุรการ (Business affairs) และฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา (Student affairs) ตำแหน่งรองอธิการบดีนั้นสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน ตำแหน่งรองอธิการบดี อธิการบดีอาจแต่งตั้งและถอดถอนผู้ช่วยอธิการบดี

Birnbaum[๑๕] ให้ความเห็นว่าหน้าที่ของผู้บริหารก็คือการจัดสรรเงินให้เพียงพอต่อจุดหมายที่จะต้องกระทำ และไม่ให้เป็นไปในลักษณะฟุ่มเฟือย ผู้บริหารไม่ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับรายละเอียดเกินกว่าที่ได้กำหนดนโยบายไว้การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับรายละเอียดจนเกินไปจะทำให้ความคิดริเริ่มของผู้ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับปัญหาจริงๆ เสียไป จนในที่สุดก็จะกลายเป็นเพียงคอยรับฟังคำสั่งเท่านั้น ผู้บริหารควรจะต้องคอยฟังผลย้อนกลับที่เกิดขึ้นและนำมาวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้สูงขึ้น

๒. คณบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของคณะสำนักวิชาและวิทยาลัย ทั้งนี้คณบดีอาจแต่งตั้งรองคณบดีและผู้ช่วยคณบดีทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามที่คณบดีมอบหมายก็ได้

ในคณะ สำนักวิชา และวิทยาลัยให้มีคณะกรรมการบริหารคณะ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

๓. หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของภาควิชาในแต่ละภาควิชา อาจมีรองหัวหน้าภาควิชาทำหน้าที่รับผิดชอบตามที่หัวหน้าภาควิชามอบหมาย

การแต่งตั้งหัวหน้าภาควิชาเป็นอำนาจของอธิการบดี โดยคำแนะนำของคณบดี

การบริหารงานของฝ่ายที่ไม่ได้สอน (Non - teaching staff) ในแต่ละมหาวิทยาลัยนอกจากฝ่ายการสอนแล้ว ก็ยังมีฝ่ายที่ไม่ได้ทำการสอนโดยตรง แต่มีหน้าที่เป็นส่วนช่วยให้การบริการทางการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ เช่น งานห้องสมุด งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนงานประเภทธุรการ เช่น งานเลขานุการ โดยทั่วไปผลตอบแทนและการเลื่อนขั้นตอบแทนอาจจะมีความลดหลั่นอยู่บ้าง เช่น ในบางมหาวิทยาลัยที่เปิดการสอนภาคฤดูร้อนอาจารย์ผู้สอนก็จะได้ค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือนประจำ ในขณะที่ผู้ไม่ได้ทำหน้าที่สอนไม่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษ เนื่องจากถือว่าบุคลากรเหล่านี้ต้องทำงานตลอดปี จึงอาจจะดูเป็นความเหลื่อมล้ำกันระหว่างบุคลากรทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายสอน และฝ่ายที่ไม่ได้สอน

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการบริหารงานในสถาบันระดับอุดมศึกษานั้นถือว่าอำนาจสูงสุดที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการบริหารคือสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีมีอำนาจหน้าที่

---

[๑๕] Birnbaum, Robert, How College Works, (San Francisco: Tossed-Bass Publisher, ๑๙๙๐), pp. ๑๘๐-๑๘๑.

การบริหารให้เป็นไปตามนโยบายของสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีอาจแบ่งหน่วยงานย่อยลดหลั่นลงไปตามภารกิจ เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา

สรุป ได้ว่าการบริหารบุคลากรในสถาบันระดับอุดมศึกษานั้นมีขั้นตอนแบบเดียวกับการบริหารบุคลากรในองค์การโดยทั่วไป ในสถาบันระดับอุดมศึกษามีบุคลากรอยู่ ๒ พวก คือ พวกทำหน้าที่สอนหรือเกี่ยวข้องกับการสอน และพวกที่เป็นส่วนช่วยแต่ไม่ได้ทำหน้าที่สอนโดยตรง เช่น ฝ่ายธุรการ บุคลากรฝ่ายวิชาการแบ่งตามระดับนั้นเป็น ๔ ระดับคือ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์

๒.๓ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล

หลักสูตรย่อมเป็นตัวกำหนดแนวทางขอบข่ายและระดับของการให้การศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ความหมายของหลักสูตรมีหลายอย่างตามแต่ปรัชญาที่สถาบันนั้น ๆ ยอมรับนับถือ แต่พอสรุปได้ว่าหลักสูตรหมายถึงเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนในแต่ละระดับ และแต่ละสาขาวิชา เช่น ธำรง บัวศรี[๑๖] ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือประสบการณ์และกิจกรรมทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน อเล็กซานเดอร์และเซเลอร์[๑๗] ให้ความหมายว่าหลักสูตรหมายถึง แผนงานหรือโครงการชุดหนึ่งที่จัดหาโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ Smith, Stanley, and Shores[๑๘] ให้ความหมายหลักสูตรว่าเป็นกิจกรรมที่มีความหมายต่อชีวิตเพื่อให้มีการคิดและมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๑ องค์ประกอบของหลักสูตรมี ๕ องค์ประกอบ คือ

๑. หลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของหลักสูตร

๒. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร (Learning opportunities)

๓. เนื้อหา หรือ โอกาสทางการเรียนรู้

๔. การนำหลักสูตรไปใช้

๕. การประเมินหลักสูตร

ความหมายของแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ ว่าด้วยหลักการและจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งหลักการหมายถึงแนวคิดที่สะท้อนปรัชญาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเพื่อนำมากำหนดไว้ในหลักสูตรของแต่ละคณะวิชา หรือสาขาวิชาในมหาวิทยาลัย โดยเหตุนี้หลักการจึงประกอบด้วยแนวคิดที่เป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และแนวคิดที่เป็นหลักของหลักสูตรของแต่ละคณะหรือแขนงวิชาหรือคณะวิชาด้วย

ส่วนจุดหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณสมบัติของผู้เรียนที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้นๆ อย่างไรก็ตามเนื่องจากตามมาตรา ๖ และมาตรา ๗ แห่ง

---

[๑๖] ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา, กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๓๑, หน้า ๖.

[๑๗] Saylor J. Galen and Alexander, William M, Curriculum Planning for Better Teaching and Learning, 4th ed, (New York: Rinehart and Company, Inc., ๑๙๕๙), p. ๒.

[๑๘] Smith, Stanley, and Shores, Fundamental of Curriculum Development, (New York: World Book Company,๑๙๕๗), p.๓.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒[๑๙] ได้ระบุความมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาไว้ โดยไม่ได้ระบุว่าจะใช้กับการศึกษาระดับใด จึงหมายความว่าความมุ่งหมายที่กำหนดไว้จะต้องนำมาใช้เป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาและต้องสอดคล้องกับปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งด้วย

เนื่องจากความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นได้วางไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งมีความหมายว่าหลักสูตรจะต้องปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี อันมีผลกระทบต่อการติดต่อสื่อสารและวัฒนธรรมของชาติด้วย ดังนั้นหลักสูตรจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

องค์ประกอบที่ ๒ ได้แก่รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบมีความหมายหมายถึง การจัดหลักสูตรให้ตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ เช่น ถ้าเป็นหลักสูตรประเภทสร้างคนเพื่อไปเป็นกำลังของประเทศชาติในด้านใดด้านหนึ่งก็จะต้องสร้างรูปแบบที่สามารถสร้างความสามารถแก่ผู้ที่เรียนจบขั้นใดขั้นหนึ่งที่ได้ศึกษามา เช่น หลักสูตรทางด้านสังคมศาสตร์ก็จะต้องเรียนเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม เพื่อรับใช้สังคมและรวมถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในสังคมด้วยหลักสูตรทางศึกษาศาสตร์ก็มุ่งสร้างคนที่มีคุณภาพที่จะไปเป็นครูอาจารย์ผู้สอนในระดับ หรือสาขาใดสาขาหนึ่ง

สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรจะเป็นสิ่งที่กำหนดรายละเอียดหรือกำหนดความหนักเบาของปริมาณและคุณภาพของวิชาการที่จะนำไปเป็นหลักในการเน้นการสร้างความสามารถของบัณฑิตที่จะจบออกไป เช่น ถ้าต้องการสร้างคนให้ไปประกอบอาชีพทางการบริหารธุรกิจก็จะต้องเน้นหนักทางด้านเศรษฐศาสตร์การจัดการและการบริหารองค์กรเชิงธุรกิจเป็นต้น

อย่างไรก็ตามทุกสถาบันอุดมศึกษาก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันอยู่อย่างหนึ่งคือต้องการบัณฑิตที่มีคุณธรรมและความสามารถในฐานะเป็นมนุษย์ ดังนั้นโครงสร้างของหลักสูตรโดยทั่วไปจึงมักจะต้องมีวิชาพื้นฐานที่จะสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้น

โครงสร้างของหลักสูตรจึงมักจะประกอบขึ้นด้วยส่วนใหญ่ๆ ๓ ประการ คือ

ก. วิชาสามัญทั่วไป (General หรือ Liberal Education)

ข. วิชาเฉพาะทาง เพื่อความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialization)

ค. วิชาเลือก (Electives) เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของหลักสูตร

Cottrell[๒๐] ได้เสนอว่ารูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตรควรมีจุดหมายที่จะก่อให้เกิดคุณสมบัติ โดยสรุปได้ดังนี้ คือ

ก. รู้จักใช้สภาพการณ์และความรู้ต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

---

[๑๙] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๕.

[๒๐] Cottrell, Donald, P., Teacher Education for a Free People, (New York: The American Association of Colleges for Teacher Education, ๑๙๕๖), p. ๒๔๑.

ข. รู้จักติดตามความเคลื่อนไหวในแขนงวิชาที่เป็นอาชีพของตน สร้างความเข้าใจในแขนงวิชาให้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น

ค. รู้จักเลือกกิจกรรมที่มีหลากหลายเพื่อขยายความลึกซึ้งให้มากขึ้น

ง. รู้จักลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมที่ล้อมรอบตัวเองและหมู่คณะ

จ. รู้จักขยายขอบเขตของความสนใจที่นอกเหนือจากการเรียนที่ได้รับจากสถาบัน การศึกษา

โดยเหตุนี้การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างจึงมักจะกำหนดออกมาในรูปของจำนวนหน่วยกิตหรือจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการเรียนในห้องเรียนหรือการฝึกงาน เช่น ในระดับปริญญาตรีที่ใช้ระบบทวิภาคได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตไว้

ในระดับปริญญาตรี (๔ ปี) ก็มักจะกำหนดจำนวนหน่วยกิตทั้งสิ้น ๑๒๙-๑๔๒ หน่วยกิต โดยแบ่งตามประเภทวิชาดังนี้

๑. วิชาสามัญทั่วไป (General หรือ Liberal Education) ถือเป็นวิชาบังคับทุกสาขาหรือโปรแกรมวิชา

๒. วิชาชีพหรือวิชาเฉพาะสาขา (Education) จะมีจำนวนหน่วยกิตซึ่งอาจมีวิชาบังคับ เฉพาะวิชา และวิชาเลือกในวิชาเฉพาะสาขา

๓. วิชาเลือก (Electives) เป็นวิชาเลือกเฉพาะแขนงหรือวิชาเลือกเสรี

บางมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร[๒๑] ได้กำหนดหลักสูตรพ.ศ. ๒๕๔๖ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตของวิชาประเภทต่าง ๆ คือ วิชาสามัญทั่วไป วิชาชีพและวิชาเลือกโดยมีหน่วยกิต (สำหรับหลักสูตร ๔ ปี) ดังนี้

๑. วิชาสามัญทั่วไป (วิชาศึกษาทั่วไป) ตั้งแต่ ๓๑ - ๓๗ หน่วยกิต ส่วนใหญ่คือ ๓๑ และ ๓๔ หน่วยกิต

๒. วิชาชีพ (หรือวิชาเฉพาะ) ตั้งแต่ ๙๑ - ๑๐๒ หน่วยกิต ทั้งนี้รวมทั้งวิชาพื้นฐานเฉพาะด้านและวิชาเอกบังคับ

๓. วิชาเลือกเสรี ๖ หน่วยกิต

รวมทั้งสิ้น ตั้งแต่ ๑๒๙ - ๑๔๒ หน่วยกิต

บางสถาบันอาจมีข้อบังคับว่าวิชาชีพหรือวิชาเฉพาะสาขาจะต้องสอบได้คะแนนเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐ (A = ๔, B = ๓, C = ๒, D = ๑ และ F = ๐) ในบางกรณีที่วิชาใดได้ต่ำกว่า C จะต้องเรียนใหม่ (repeat)

อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ดังกล่าวอาจเปลี่ยนไปแล้วแต่มหาวิทยาลัย สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทยยังต้องให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ (ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) อีกด้วย ดังนั้นมหาวิทยาลัยของรัฐจึงต้องใช้หลักการเดียวกัน

องค์ประกอบที่๓ เนื้อหาวิชาหรือโอกาสทางการเรียนรู้(Learning opportunity) ซึ่งมักจะมีสาขาดังนี้คือ

---

[๒๑] มหาวิทยาลัยนเรศวร, คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๔๖, กองบริการการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

๑. วิชาประเภทวิชาสามัญทั่วไป (General หรือ Liberal Education) วิชาประเภทนี้ถือได้ว่าเป็นรากฐานของชีวิต และเป็นรากฐานในการที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

Locke, Gibson, และ Arms[๒๒] ได้สรุปแนวคิดหลักในการจัดเนื้อหาวิชาสามัญทั่วไปว่ามีอยู่ ๗ ประการ คือ

๑. การเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้มีการศึกษา

๒. ความสามารถในการอ่านและเขียน

๓. การคิด การใช้หลักตรรกวิทยาในการคิด

๔. ความเข้าใจและการเข้าถึงสุนทรียภาพทางศิลปะ รวมทั้งวรรณคดี

๕. ความรู้ความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๖. ความรู้และความเข้าใจต่อกระบวนการทางสังคม

๗. ปรัชญาและศาสนา ความเข้าใจถึงหลักสัจธรรม (Reality)

ชาดา กลิ่นเจริญ[๒๓] ได้เสนอความคิดว่าการศึกษาทั่วไปมีบทบาทหรือหน้าที่ดังนี้

๑. ช่วยให้คนเข้าใจตนเอง เข้าใจถึงความสามารถและศักยภาพของตนเอง

๒. ช่วยให้คนรู้จักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ รู้จักช่องทางและวิธีการสื่อความคิดเพื่อให้ การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ช่วยให้คนเข้าใจสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีความเข้าใจในชีวิตและความเป็นอยู่ของคนอื่น

๔. ช่วยให้คนเข้าใจถึงบทบาทของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ในขณะเดียวกันก็รู้จักการใช้และควบคุมเทคโนโลยีเหล่านั้นไม่ให้เป็นภัยต่อมนุษยชาติ

๕. ช่วยสร้างมาตรฐานในการดำเนินชีวิตที่จะนำไปใช้ในการประเมินคุณค่าในด้าน ต่างๆ ของชีวิต เช่น ความซาบซึ้งในศิลปะ ดนตรี อันเป็นการนำไปสู่การมีสุนทรียภาพของชีวิต

๖. ช่วยให้เกิดวิสัยทัศน์และทักษะในการคิดเพื่อแก้ปัญหาโดยการใช้ความรอบรู้ในธรรมชาติของวิชาต่าง ๆ มาเป็นองค์ประกอบในการคิด

๗. ช่วยสร้างพื้นฐานทางด้านความรู้ ความคิด เพื่อใช้แสวงหาความรู้ในระดับสูงขึ้นและเป็นฐานสำหรับเข้าใจความรู้ในแขนงต่างๆ ที่สนใจ

๘. ช่วยให้คนรู้จักควบคุมตนเอง อยู่ในขอบเขตของเหตุผลและความเป็นมนุษย์

จากรายงานเรื่องการอุดมศึกษา[๒๔] ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไป Liberal Education ไว้ว่าการศึกษาและการฝึกฝนจะต้องเป็นส่วนสำคัญเกื้อกูลให้สังคมมีความเป็น

---

[๒๒] Locke, Louis G., Gibson, William M.,Arms, George, Toward Liberal Education, fourth edition, (New York : Holt, Rinehart, and Winston, ๑๙๖๖).

[๒๓] ชาดา กลิ่นเจริญ, เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (มปป.), หน้า ๗๒-๗๓.

[๒๔] Higher Education: http://www.minedu.fi./julkaisut/KESU๒๐๐๔/eng/engKESUsis.html.

อันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเหนียวแน่น เพื่อนำไปสู่คุณค่าของความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยการใช้มาตรการต่าง ๆ คือ

๑. จะต้องมีมาตรการที่จะส่งเสริมการเรียนวิชาประเภทการศึกษาทั่วไป Liberal Education เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมการให้ข่าวสารแก่สังคม

๒. จะต้องมีมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ว่าคนผู้นั้นจะมีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อายุ เพศ

๓. การบริการทางการศึกษาจะต้องเพิ่มเป้าหมายให้แก่ประชาชนที่พ้นวัยทำงาน (เกษียณอายุงาน) โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาด้านวิชาการ (Liberal Education)

ชาดา กลิ่นเจริญ[๒๕] ได้เสนอต่อไปว่าการศึกษาทั่วไปควรมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการสร้างความสามารถในการติดต่อสื่อความคิด เช่นภาษา ความเข้าใจในสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกและขยายวงต่อไปถึงระดับสากล ได้แก่วิชาจำพวกสังคมศาสตร์และสังคมศึกษา

๒. ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสืบเนื่องของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

๓. ความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติรวมทั้งการรู้จักคิดคำนวณที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นรากฐานที่จะศึกษาในระดับสูงขึ้น

๔. ความรู้ความเข้าใจและสุนทรียภาพในด้านความงาม เช่น ศิลปะดนตรี

๕. ความรู้ความเข้าใจในการที่จะปฏิบัติตามหลักจริยธรรม และค่านิยมอันดีของชาติ

๖. ความสามารถและทักษะที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของตน ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ

๒. วิชาชีพหรือวิชาเฉพาะสาขา (Professional) วิชาประเภทนี้เป็นวิชาที่ผู้เรียนตั้งใจจะให้เกิดความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ได้ตั้งใจไว้ และมักจะเรียกว่าวิชาเอก (Major field of study) เช่นผู้ที่ต้องการไปประกอบอาชีพเป็นนักบัญชีก็ต้องเรียนวิชาทางการบัญชีและวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก และมีจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องเรียนเพื่อรับปริญญาตรี จำนวนหน่วยกิตสำหรับวิชาเอกเปลี่ยนไปตามลักษณะของวิชาเอกของแต่ละคณะ และระหว่างมหาวิทยาลัยต่อมหาวิทยาลัย

ในวิชาชีพนั้นอาจมีวิชาเลือกเฉพาะสาขา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาที่สนใจในสาขาวิชาชีพนั้นลึกซึ้งยิ่งขึ้น

๓. วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการศึกษาในแขนงอื่นๆ ที่อาจเป็นวิชาที่ต้องการเสริมวิชาชีพหรือวิชาที่เรียกได้ว่าขยายขอบเขตของความสนใจให้ขยายวงกว้างหรือลึกซึ้งยิ่งขึ้น

---

[๒๕] อ้างแล้ว, ชาดา กลิ่นเจริญ, หน้า ๑๘.

องค์ประกอบที่ ๔ การนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะตามเนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้จึงหมายถึงวิธีการต่างๆ ที่ให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีเนื้อหาวิชาเป็นสื่อหรือตัวเชื่อม

ในการใช้วิธีการสอนนั้นแบ่งได้เป็น ๒ ประเด็นคือ วิธีสอนและแผนการสอน

๑. วิธีสอน หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน พนัส หันนา- คินทร์[๒๖] ได้เสนอวิธีการสอนไว้ และที่มักจะนำมาใช้ในระดับอุดมศึกษาคือ

๑.๑ การปาฐกถา (Lecture and verbal presentation) โดยผู้สอนเป็นผู้แสดงความรู้ความคิดเสนอต่อผู้เรียน วิธีนี้จะได้ผลเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนที่จะนำเสนอความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงได้อย่างเป็นขั้นตอนและกระจ่างชัด การปาฐกถาอาจจะมีการแสดงด้วยแผนภูมิ ภาพ ภาพฉาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น และน่าจะเป็นวิธีถ่ายทอดความรู้ความคิดได้เร็วที่สุดแต่ Wriston[๒๗] ว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่อาจจะได้ผลน้อยที่สุดที่จะถ่ายทอดความรู้ต่างๆ

๑.๒ การอภิปราย (Discussion) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาที่สอนจุดหมายของการอภิปรายเพื่อต้องการให้เกิดความคิดที่หลากหลายแล้วหาข้อสรุปจากแนวคิดต่างๆ ที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นด้วยความช่วยเหลือจากผู้สอน

โดยทั่วไปวิธีนี้มักจะใช้ร่วมกับปาฐกถา เพราะถือว่าการปาฐกถาจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อคำสอนที่ผู้สอนได้แสดงไว้ตั้งแต่แรก ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น

๑.๓ การปฏิบัติหรือการทดลอง (Laboratory) เป็นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้เรียนมาแล้ว หรือเป็นการตรวจสอบทฤษฎีที่ได้เรียนไปว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้เพียงใด มีอุปสรรคและปัญหาอย่างใด การปฏิบัติหากไม่ใช่เป็นการกระทำในห้องปฏิบัติการก็อาจจะนำทฤษฎีไปปฏิบัติจริงนอกสถานที่ ที่มักจะเรียกว่าเป็นการฝึกภาคสนาม (Field work)

ในบางกรณีการปฏิบัติการยังหมายรวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบในการทำงานขึ้นใหม่ เช่นวิชาประเภทศิลปะ สถาปัตยกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม เป็นต้น

๑.๔ การสัมมนา (Seminar) วิธีสอนแบบนี้มักจะใช้ในระดับสูงขึ้น เช่น ระดับชั้นปีที่ ๓ หรือปีที่ ๔ วิธีการนี้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่สนใจอันอยู่ในขอบเขตของรายวิชาที่ศึกษา (Course of study) ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นแล้วนำผลการค้นคว้าเหล่านั้นมาเสนอต่อชั้นเรียน ซึ่งก็จะตามมาด้วยการอภิปรายจากผู้เรียนอื่นๆ รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนด้วย

การสัมมนาอาจจะเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือหลังจากการอภิปรายแล้วก็จะต้องนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปแบบ และหัวข้อที่นำมาสัมมนานั้นก็คือปัญหาจากการ

---

[๒๖] พนัส หันนาคินทร์, การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๖๕ - ๗๗.

[๒๗] Wriston, Henry M., Academic Process, 2nd ed., (New York: Columbia University Press, ๑๙๕๙), p. ๑๓๑.

ปฏิบัติที่ปรากฏ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการจึงเป็นการร่วมคิดเพื่อให้สามารถออกมาเป็นการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปแบบต่อไป

๒.แผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้ อุทัย ดุลยเกษม[๒๘] ได้สรุปแผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้ไว้ ๔ วิธีคือ

๒.๑ กระบวนการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วม Engaged Learning มีแนวคิดว่ากระบวนการเรียนรู้เกิดได้ดีที่สุดเมื่อสิ่งที่เรียนนั้นเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัว และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน หรือเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นจากภายใน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่ก่อนแล้วเข้าสู่บรรยากาศในห้องเรียน เราจะเห็นว่าผู้เรียนที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Engaged Learning) มักเป็นคนที่รับผิดชอบในการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ด้วยตนเอง

๒.๒ กระบวนการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ร่วมกัน Collaborative learning ซึ่งถือว่าเป็นปรัชญาส่วนตน ไม่เพียงแต่เป็นเทคนิคที่ใช้เป็นการบ่งบอกถึงแนวทางที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเคารพในความสามารถและการสรรค์สร้างหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มที่มาร่วมกันทำงาน

สรุปได้ว่ากระบวนการสอนแบบนี้อาศัยตัวป้อน ทิศทางและการจัดรูปแบบเนื้อหาโดยตัวผู้เรียนเอง

๓. แผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ร่วมกัน Collaborative learning เป็นการทำงานร่วมกันของผู้เรียนที่แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้การดูแลของผู้สอนเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนจะต้องหาทางเพิ่มพูนความรู้ของกลุ่มตนเองให้มากขึ้นเพื่อจะได้ประสานกับกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างกลมกลืน เพราะแต่ละกลุ่มก็พยายามที่จะสร้างความรู้ให้สูงขึ้น จนเกิดสิ่งที่เรียกว่าเป็นความร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพ มีการกระจายความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกของกลุ่มไว้อย่างชัดเจน

๔. แผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้แบบการยึดปัญหาเป็นฐาน Problem - based Learning กระบวนการเรียนรู้แบบนี้เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง วิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้ แล้วแบ่งกลุ่มเพื่อหาทางแก้ปัญหาตามประเด็นปัญหาที่ได้วิเคราะห์แล้ว โดยเหตุนี้ผู้เรียนจึงต้องมีความรู้พื้นฐานดีพอที่จะเข้าใจทั้งข้อปัญหาและวิธีการต่างๆ ที่อาจนำมาใช้แก้ปัญหาทั้งนี้ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ คือ

๔.๑ การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและสร้างสรรค์ต่องานหรือปัญหาจริง

๔.๒ รู้จักการให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน

๔.๓ สามารถบอกได้ถึงความพร้อมและไม่พร้อมของตนเองทั้งด้านความรู้พื้นฐาน

๔.๔ ความพยายามที่จะแก้ปัญหาต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

---

[๒๘] อุทัย ดุลยเกษม, สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์, พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๒๕๐-๒๕๗.

๒.๓.๒ แนวการสอนวิชาจำพวกการศึกษาทั่วไป (General education)

เนื่องจากวิชาจำพวกการศึกษาทั่วไปมีความสำคัญต่อการสร้างพื้นฐานให้แก่ชีวิต Cottrell[๒๙] ได้เสนอแนวทาง (Approach) ในการสอนวิชาจำพวกนี้ไว้ ดังนี้ คือ

๑. กระบวนวิชาประเภทศึกษาเชิงสำรวจ (Survey course) เป็นการนำเนื้อหาเบื้องต้นของวิชาแขนงต่างๆ เข้ามารวมกัน เช่น กระบวนวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural science) ก็ประกอบด้วยวิชาเคมีเบื้องต้น และขยายวงออกไปถึงวิชาฟิสิกส์ ชีววิทยาและธรณีวิทยา วิชาศึกษาเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานเบื้องต้นที่มีความกว้างทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในทางสังคมศาสตร์ก็มีความรู้เบื้องต้นในวิชาเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ปรัชญา การเมืองการปกครอง และจิตวิทยาเป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาอยู่ที่ผู้สอนแต่ละท่านก็มักจะเชี่ยวชาญคนละด้านจึงมักจะเน้นวิชาที่ตนถนัดมากกว่าสาขาอื่น

๒. ใช้ปัญหาทางสังคม (Social problem) หรือประเด็นขัดแย้งในสังคม (Controversial issues) เป็นหลักทั้งนี้เพราะปัญหาทางสังคมไม่ได้เกิดจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปัญหาอันหลากหลายเข้ามาเกี่ยวพันกับการศึกษาปัญหาสังคมจึงต้องพิจารณาปัญหาด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เช่น ปัญหาด้านแรงงาน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น เจตนารมณ์ของการใช้แนวทางนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจปัญหาของสังคมอันจะนำไปใช้ในการปรับตัว และการแก้ไขปัญหาทางสังคมต่อไปได้

๓. ใช้ความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก (Needs of the student) จากความสนใจของผู้เรียน ก็อาจจะขยายวงกว้างไปครอบคลุมเนื้อหาทางด้านมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้ภายใต้ข้อเสนอแนะของผู้สอน แผนการสอนแบบนี้ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตของผู้เรียนในกาลต่อไปตามลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ ปัญหาที่การวางแผนการสอนแบบนี้ก็คือปัญหาที่จะนำมาศึกษานั้นจะต้องเป็นความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนและมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในชีวิตของผู้เรียนด้วย

Pennington, Gus.[๓๐] ได้เสนอแนะว่าการสอนที่ดีควรจะยึดหลักดังนี้ คือ

๑. การสอนจะต้องเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความเข้าใจของอาจารย์กับนิสิต

๒. อาจารย์ควรจะเรียนรู้จากนิสิตว่าเขารู้อะไร

๓. อาจารย์ทำการวิจัยให้ทราบถึงการปฏิบัติของตน ด้วยเจตนารมณ์ที่จะปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

๔. อาจารย์ควรจะเข้าใจซึ้งถึงการคิดของตนเอง เหตุผลอย่างวิพากษ์ และการกระทำที่ได้พิจารณาอย่างถ่องแท้

๕. อาจารย์จะต้องเข้าใจในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนิสิตและขยายความรู้ไปสู่นิสิตด้วยกระบวนการสอนที่เหมาะสม

---

[๒๙] Cottrell, Donald, P., Teacher Education for a Free People, pp. ๙๑-๙๘.

[๓๐] Towards a New Profession New Professionalism: Accrediting Higher Education Teaching, อ้างใน Fry, Heather, Kettering, Steve และ Marshal, Stephany, A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education, pp. ๗-๑๐.

๒.๓.๓ การวัดและการประเมินผลการศึกษา

ทุกสถาบันอุดมศึกษาก็ออกระเบียบเรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษาออกมาใช้ โดยมักจะประกาศเป็นข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ

๑. ระบุคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษา

๒.ระบบการศึกษา เช่น ใช้ระบบทวิภาค ตรีภาค หรือเอกภาพ เช่น เปิดการสอนเฉพาะภาคเรียนฤดูร้อน

๓. จำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำที่จะต้องศึกษาเพื่อให้จบการศึกษา

๔. แต่ละสาขาวิชาจะประกอบด้วยวิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะสาขาและวิชาเลือกเสรี

๕. ระบบการลงทะเบียน การเพิ่มและการถอนวิชา

๖. การกำหนดระดับผลการประเมิน เช่นแบ่งเป็น ๕ ระดับ (A, B, C, D, และ F) หรือ ๘ ระดับ (A, B+, B, C+, C, D+, D, และ F) ในการกำหนดเกรดนั้นจะใช้วิธีการอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่มหรือจะใช้ทั้ง ๒ วิธี

๗. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการลงทะเบียนรายวิชา

๘. กำหนดเงื่อนไขที่จะจบการศึกษา เช่นต้องได้เกรดสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๙. เงื่อนไขในการเลือกวิชาเอก วิชาโท

๑๐. ข้อกำหนดพิเศษที่เป็นไปตามลักษณะวิชา เช่น คณะพยาบาลศาสตร์อาจจะต้องปฏิบัติงานในโรงพยาบาล หรือปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น

๑๑. ค่าประจำหน่วยกิต โดยมากก็ถือว่าวิชาภาคทฤษฎีเรียน ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ก็ถือว่า มีค่า ๑ หน่วยกิต ถ้าเป็นภาคปฏิบัติก็อาจจะถือว่าต้องใช้เวลา ๒ หรือ ๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์มีค่า ๑ หน่วยกิต เป็นต้น

องค์ประกอบที่ ๕ การประเมินหลักสูตร

คำว่า การประเมินนั้น หมายถึง การกำหนดค่าของพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กระทำลงไป

สำราญ มีแจ้ง[๓๑] ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัด หมายถึงการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัดผลจากการวัด ซึ่งมักจะ ออกมาเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ หรือข้อมูล ส่วนการประเมินนั้นเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งของ หรือบุคคลอันได้แก่พฤติกรรมโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินค่า เช่น เปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อม

เฉลิมศรี ไชยศร[๓๒] เสนอว่าการประเมินหลักสูตรนั้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมด โดยเฉพาะส่วนที่จะเป็นตัวแปรเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับสิ่งที่เราจะประเมิน เช่น การประเมินผลการสอนการเรียน แล้วพิจารณาถึงอิทธิพลที่มีต่อการสอนการเรียน เช่น สภาพทางเศรษฐกิจสังคมของสภาพแวดล้อม การประเมินนั้นอาจจะเป็นการประเมินเฉพาะส่วนหรือ

---

[๓๑] สำราญ มีแจ้ง, การประเมินโครงการทางการศึกษา, ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, กรุงเทพฯ : นิชิพแอดเวิร์คไทซิ่ง, ๒๕๔๔, หน้า ๑๓–๒๐.

[๓๒] เฉลิมศรี ไชยศร, ระบบหลักสูตร – การสอน, เชียงใหม่: พระสิงห์การพิมพ์, ๒๕๒๖, หน้า ๑๙๙ – ๒๐๕.

ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เรียกว่าการประเมินรูปแบบ Formative evaluation และการประเมินรวบยอด (Summative evaluation) เมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร

ในบรรดารูปแบบการประเมินหลักสูตรนั้นรูปแบบที่มีผู้นิยมใช้กันมากคือรูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model)

พนัส หันนาคินทร์[๓๓] ได้เสนอว่าในการประเมินโดยใช้รูปแบบซิปป์ เป็นการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร คือ

๑. ประเมินด้านบริบท (Context evaluation) ได้แก่การประเมินตามสภาวการณ์ (Contingency) ซึ่งพิจารณาถึงองค์ประกอบภายนอก จุดหมายของโรงเรียนหรือประเมินความ สอดคล้องระหว่างผลที่คาดหวังกับผลที่เกิดขึ้นจริง

๒. ประเมินด้านข้อมูลนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่นำมาใช้ในโครงการ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ และเครื่องอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ

๓. ประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินเพื่อควบคุมการบริหารหลักสูตรเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งประเมินความสามารถของบุคลากรผู้รับผิดชอบในการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าภาควิชา เป็นต้น

๔. ประเมินผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลสำเร็จของการใช้หลักการ การประเมินขั้นนี้อาจเป็นการประเมินในขณะที่กำลังใช้หลักสูตรหรือเมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตรโดยการใช้เกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ (Instrumental criteria) หรือเกณฑ์ตามผลต่อเนื่อง (Consequential criteria) ก็ได้

แหล่งข้อมูลในการประเมินอาจจะได้จากผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญในด้านการใช้หลักสูตร หรือจากผู้ปกครองรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ที่จะใช้งานจากผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

สรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงข้อกำหนดที่ให้ผู้เรียน ได้เรียนหลักสูตรแบ่งเป็นองค์ประกอบได้ ๕ องค์ประกอบคือ จุดหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความต้องการที่จะให้เกิดผลแก่ผู้เรียน รูปแบบและโครงสร้าง หมายถึงทิศทางที่บ่งชี้ถึงแนวทางและการเน้นถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เช่นจะเน้นทางด้านสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ย่อมมีจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องเรียนทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก เนื้อหาของหลักสูตร หรือกระบวนวิชาว่าแต่ละวิชาจะมีองค์ความรู้และการปฏิบัติอย่างไรบ้าง เนื้อหาวิชามักประกอบขึ้นด้วยวิชาสามัญทั่วไปหรือวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งถือเป็นวิชาบังคับ สำหรับผู้เรียนทุกสาขาวิชา วิชาเฉพาะทางหรือวิชาเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและวิชาเลือก การนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่วิธีการนำความรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติไปสู่ผู้เรียน และการประเมินหลักสูตร เพื่อพิจารณาความได้ผลของการใช้หลักสูตรเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงให้เหมาะแก่สภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป

---

[๓๓] อ้างแล้ว, พนัส หันนาคินทร์, หน้า ๙๘ – ๑๐๓.

๒.๔ การบริหารงานวิชาการ

๒.๔.๑ การบริหารงานวิชาการในระดับอุดมศึกษา

ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาย่อมประกอบด้วยคณะวิชาต่างๆ ที่มีความมุ่งหมายที่จะสร้างบัณฑิตในสาขาให้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเท่าที่สถาบันนั้นตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามลักษณะเฉพาะของสถาบันเหล่านั้นนอกจากคณะวิชาแล้วก็อาจจะมีสถาบันต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่หนักไปในการวิจัยหรือการให้บริการแก่สังคมเป็นหลัก[๓๔]

การบริหารงานวิชาการของสถาบันระดับอุดมศึกษาแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. พิจารณาด้านโครงสร้าง ในแต่ละคณะจะมีคณบดีเป็นผู้รับผิดชอบแล้วแบ่งย่อยเป็นภาควิชา (Department) มีหัวหน้าภาควิชารับผิดชอบ

หน้าที่ของคณบดีคือการควบคุมโปรแกรมด้านวิชาการของคณะโดยมีคณะกรรมการวิชาการของคณะเป็นหน่วยงานให้คำปรึกษาในการกำหนดนโยบายในการจัดกระบวนวิชา เงื่อนไขและมาตรฐานการจัดการสอนการเรียนหรือการเลื่อนฐานะทางวิชาการของผู้สอน

หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดกับรายละเอียดของกระบวนวิชานี้ อยู่ในกรอบอำนาจหน้าที่ของภาควิชานั้นๆ

๒. พิจารณาด้านบุคลากร

๒.๑ ตำแหน่งทางวิชาการ โดยหลักการทั่วไปก็มักจะแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ จากสูงลงไปหาต่ำดังนี้

ก. ศาสตราจารย์สำหรับประเทศไทยตำแหน่งนี้จะต้องได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ข. รองศาสตราจารย์

ค. ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ง. อาจารย์ซึ่งในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ บัญญัติไว้ว่า“คณาจารย์ หมายความว่า บุคลากร ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาของรัฐและเอกชน”[๓๕]

๒.๒ ตำแหน่งที่ไม่เกี่ยวกับการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและการบริหารพนักงานด้านเทคนิค ตำแหน่งเหล่านี้ถือเป็นเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลืองานฝ่ายวิชาการให้ดำเนินไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และช่วยให้บุคลากรฝ่ายการสอนไม่ต้องเสียเวลาไปกับงานประจำ ซึ่งอาจใช้บุคลากรระดับต่ำกว่าอาจารย์ทำก็ได้

๓. เครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารวิชาการโดยเฉพาะด้านการสอนการเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

---

[๓๔] Kerter z, Stephen D., ed., The Task of Universities in a changing world, 2nd ed., (Notre Dame : University of Notre Dame Press, ๑๙๗๒), pp. ๑๒-๒๑.

[๓๕] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๒.

๓.๑ ห้องสมุดมี ๒ ระดับ คือ ห้องสมุดกลาง หรือห้องสมุดของสถาบันและห้องสมุดของคณะซึ่งมีหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่เปิดสอนในคณะนั้นๆ

Wriston[๓๖] ให้ความสำคัญแก่ห้องสมุดในฐานะเป็นแหล่งให้ความรู้อย่างกว้างขวาง และเขาเชื่อว่าคุณภาพของอาจารย์อาจจะดูได้จากจำนวนครั้ง และประเภทของหนังสือที่อาจารย์ยืมไปหรืออ่านในห้องสมุด ยิ่งกว่าการขยันตรวจงานของผู้เรียน เขาถือว่าห้องสมุดเป็นหัวใจของ สถาบัน

๓.๒ ศูนย์ IT ในปัจจุบันเครื่องมือประเภทนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีคุณภาพสูง สามารถเสาะหาข้อมูลหรือสาระได้จาก Internet อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ศูนย์ IT บางสถาบันก็รวมอยู่ในห้องสมุดกลางของสถาบัน บางแห่งก็ตั้งเป็นศูนย์เอกเทศแยกออกจากห้องสมุดกลาง

๔. การพัฒนาคุณภาพของบุคลากร

๔.๑ บุคลากรทางการสอน (Teaching staff) อาจมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่นการลาไปศึกษาต่อระยะยาวเพื่อเพิ่มวิทยฐานะ การลาไปศึกษาต่อระยะสั้น การศึกษาดูงาน การทำวิจัยทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน การเข้ารับการอบรมสัมมนา การได้รับเชิญไปเป็นอาจารย์ต่างสถาบัน (Visiting professor)

การพัฒนาบุคลากรทางการสอนอาจมีกิจกรรมและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่แต่ละมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ เช่น ต้องกลับมาสอนชดใช้ไม่น้อยกว่าเวลาที่กำหนดไว้ หรือหากไม่ปฏิบัติตามสัญญาก็จะถูกปรับ เป็นต้น

๔.๒ บุคลากรที่ไม่ใช่ฝ่ายการสอน (Non - teaching staff) การพัฒนาบุคลากรประเภทนี้มักจะใช้เวลาสั้นกว่าฝ่ายการสอน เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการปฏิบัติงานที่กำลังปฏิบัติอยู่มากกว่าที่จะเป็นการส่งเสริมเพื่อให้ได้รับวิทยฐานะเพิ่มขึ้น

สรุป ได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นการดำเนินการจัดการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยการพิจารณาถึงโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ บุคลากรฝ่ายการสอนและฝ่ายไม่เกี่ยวกับการสอน การจัดหาเครื่องช่วยในการสอนและเครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการทำหน้าที่ให้มีคุณภาพสูงขึ้นอันจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของบัณฑิตที่จะสร้างขึ้น

๒.๔.๒ เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัยกับรูปแบบที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา

รากฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบได้จากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐[๓๗] กับประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร

---

[๓๖] Wriston, Henry M., Academic Process, p. ๑๓๓.

[๓๗] พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๕๑ ก, ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐, หน้า ๗ – ๒๖.

ระดับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๔๒[๓๘] ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗ ในการเปรียบเทียบจะได้พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ คือ

๑. โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา

๑. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ระบุไว้ในข้อ ๔ ทำให้เห็นชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความกว้าง แต่ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช-วิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ตามความในมาตรา ๖ จำกัดวงไว้เพียงให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มจร ไม่สามารถขยายสาขาวิชาที่นอกเหนือไปจากนั้นได้

๒. เกณฑ์มาตรฐานฯ ของทบวงมหาวิทยาลัยใช้ระบบทวิภาค แต่ละภาคมีระยะเวลา ศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๕ สัปดาห์ แต่อาจมีระบบไตรภาค หรือจตุรภาคก็ได้ โดยมีการเทียบหน่วยกิต ของระบบทั้ง ๓ นี้ไว้ ส่วน มจร ใช้ระบบทวิภาคเพียงอย่างเดียว โดยใช้เงื่อนไขเช่นเดียวกัน คือแต่ละทวิภาคมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๕ สัปดาห์

๓. มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปจะเรียนวันจันทร์ถึงศุกร์ หยุดวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนของ มจร หยุดวันพระและมีวันหนึ่งในแต่ละสัปดาห์ว่างไว้ ในกรณีที่วันพระตรงกับวันจันทร์ถึงศุกร์ ก็ให้ยกมาเรียนในวันที่ว่างไว้นั้น โดยเหตุนี้จึงอาจก่อให้เกิดความพลั้งเผลอขึ้นได้ในกรณีที่เป็นอาจารย์พิเศษที่เชิญมาจากสถาบันอื่น

๔. จำนวนหน่วยกิตที่ศึกษา เนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรกับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๔๒ ข้อ ๗ ได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องศึกษาสำหรับปริญญาตรี ๔ ปีไว้ไม่น้อยกว่า ๑๒๐ หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน ๑๕๐ หน่วยกิต มจร จึงต้องถือมาตรฐานนี้เช่นเดียวกัน

๒. การบริหารบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคล

ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ เช่นเดียวกัน โดยเหตุที่บุคลากรส่วนใหญ่ใน มจร มีฐานะเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงมีวินัยสำหรับพระสงฆ์กำกับอีกชั้นหนึ่งด้วย

๓. หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล

๑. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตร ออกเป็น ๓ หมวด คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไปหมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยเฉพาะหมวดวิชาศึกษาทั่วไปได้ระบุว่า “หมายถึงวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวางมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของ

---

[๓๘] ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาวิทยาลัย, ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย และหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, ฉบับปรับ-ปรุง พ.ศ. ๒๕๔๓, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๙ – ๒๔.

ศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี”[๓๙]

ขีดจำกัดของ มจร ในกรณีที่ว่าให้มีความเข้าใจธรรมชาติ ในกรณีมีความเข้าใจธรรมชาติย่อมจะหมายถึงทั้งวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่ของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงมีขีดจำกัดในด้านวิทยาศาสตร์กายภาพที่ไม่อาจสอนได้อย่างกว้างขวางเหมือนมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป จึงอาจขาดความสมบูรณ์ในเนื้อหาวิชาด้านนี้ไปบ้าง

๒. การศึกษาวิชาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีวิธีสอนหลายอย่าง บางแนวก็ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับนิสิตของ มจร เช่นการสอนโดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey method) เพราะสมณะจะเดินทางไปที่ต่างๆ ปะปนกับประชาชนทั่วไปก็คงไม่เป็นการสมควร

ในด้านการประเมินผลนั้น มจร ใช้แบบอิงเกณฑ์เป็นหลักกล่าวคือกำหนดตายตัวลงไปว่าได้คะแนนร้อยละเท่าไร ถือเป็นค่าระดับ (Grade) มหาวิทยาลัยหลายแห่งใช้การพิจารณาค่าระดับ โดยใช้วิธีอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม (Criterion reference and norm reference)

๔. การบริหารงานวิชาการ

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่ได้ระบุไว้ จึงต้องใช้วิธีการบริหารงานวิชาการตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นหลักปรากฏว่า

๑. ตำแหน่งทางวิชาการของทุกแห่งเป็นระบบเดียวกัน คือ มีตำแหน่งศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ เป็นหลัก

๒. ทุกมหาวิทยาลัยมีสภาวิชาการ แต่ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยอื่น คือกรรมการสภาวิชาการโดยตำแหน่งได้แก่รองอธิการบดีที่เป็นพระภิกษุ ส่วนกรรมการอื่นเป็นคณบดี ไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นพระภิกษุ

๒.๔.๓ เอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)

เอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิจารณาจากพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐[๔๐] สรุปได้ดังนี้

๑. ตามมาตรา ๖ กำหนดวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้การศึกษาวิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ และคฤหัสถ์รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแกนกลางของการให้การศึกษาจึงอยู่ในขอบเขตของพระพุทธศาสนาเท่านั้น

๒. ตามมาตรา ๑๑ ระบุว่า กิจการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ข้อความตามมาตรา ๑๑ ไม่มีระบุในมหาวิทยาลัยแห่งอื่น

---

[๓๙] เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี, หน้า ๒๑.

[๔๐] พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๒๕ – ๔๘.

๓. ตามมาตรา ๑๓ ว่าด้วยรายได้ของมหาวิทยาลัย ข้อ (๓) ระบุว่ามีรายได้จากเงินอุดหนุนจากศาสนสมบัติกลาง ซึ่งไม่ได้ระบุไว้โดยตรงในมหาวิทยาลัยอื่น

๔. ตามมาตรา ๑๗ ว่าด้วยสภามหาวิทยาลัย

๔.๑ นายกสภามหาวิทยาลัยนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระเถระ ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นนั้นแต่งตั้งโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

๔.๒ กรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน ๗ รูป สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือคณบดี

๕. ในหมวด ๓ ว่าด้วยบัญชีและการตรวจสอบ ได้มีระบุไว้ในมาตรา ๔๓ ถึง ๔๗ โดยกำหนดไว้ในมาตรา ๔๕ ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัย

๖. เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ จึงทำให้

๖.๑ การรักษาระเบียบวินัยของนิสิตนั้นมีพระวินัยกำกับอยู่ ปัญหาทางด้านความประพฤติของนิสิตจึงเบาบางกว่าในมหาวิทยาลัยทั่วไป

๖.๒ การจัดเวลาสอนในช่วงเช้านั้นจะต้องมีเวลาช่วงพักระหว่างเวลา ๑๑.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. เพราะเป็นเวลาที่พระภิกษุจะต้องฉันภัตตาหารเพล

๖.๓ วันหยุดประจำสัปดาห์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหยุดวันพระ ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นหยุดวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งอาจไม่ตรงกับของมหาวิทยาลัยอื่น

๒.๔.๔ แนวคิดเรื่องการบริการงานวิชาการจากคู่มือการบริหารมหาวิทยาลัยของ Knowles[๔๑]

๑. นโยบายและมาตรฐานทางวิชาการ Manning, Turnstone E[๔๒] เสนอว่า

๑.๑ การกำหนดนโยบายทางวิชาการโดยสภามหาวิทยาลัย เนื่องจากสภามหาวิทยาลัยมีอำนาจสูงสุดในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดนโยบายทางด้านวิชาการ ในกรณีเช่นนี้สภามหาวิทยาลัยจำต้องได้รับทราบแนวทางการเคลื่อนไหวทางวิชาการของโลกและจะต้องได้รับทราบความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรทางกฎหมายในการวางนโยบายทางวิชาการด้วย

๑.๒ การกำหนดนโยบายทางวิชาการโดยคณะอาจารย์ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาโดยตรง จึงอยู่ในฐานะที่จะเสนอความคิดเห็นทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติให้แก่สภามหาวิทยาลัย คณะอาจารย์จะต้องไม่พยายามยึดติดกับสิ่งที่ทำมาแล้วอย่างเหนียวแน่น แต่ควรจะต้องหาทางปรับปรุงมาตรฐานทางวิชาการให้สูงขึ้นโดยผ่านสภามหาวิทยาลัย ในขณะเดียวกันคณะอาจารย์ก็ต้องสร้างกลไกเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและการเสนอความคิดนี้จะปรับปรุงนโยบายทางวิชาการด้วย

---

[๔๑] Knowles, As as, Editor–in–chief, Handbook of College and University Administration, (New York: MeGraw-Hill Book Company, ๑๙๗๐), pp. ๓-๕๙ to ๓-๖๘.

[๔๒] Manning, Turnstone E., “Academic Affairs Administration”, in Handbook of College and University Administration, pp. ๒-๓ to ๒ – ๖๕.

๑.๓ การกำหนดนโยบายทางวิชาการโดยนิสิต นิสิตเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการปฏิบัติตามนโยบายทางวิชาการ คณะอาจารย์จึงควรกระตุ้นให้นิสิตแสดงความคิดเห็นต่อการจัดทำนโยบายทางวิชาการด้วย ทั้งนี้โดยการสร้างกลไกให้นิสิตได้เสนอความคิดเห็นพร้อมทั้งเหตุผลในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการสอนนิสิต ก็ควรมีส่วนเสนอความคิดเหล่านี้ด้วย

สำหรับนโยบายในด้านวิชาการโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ คือ

ก. การกำหนดรายวิชาบังคับสำหรับปริญญาระดับต่างๆ
ข. ข้อกำหนดสำหรับปริญญาขั้นสูง
ค. การให้ความเห็นชอบกระบวนวิชาและหลักสูตรใหม่
ง. การให้ปริญญาเกียรตินิยม
จ. ข้อบังคับการเข้าเป็น Candidate และเกณฑ์การจบปริญญา
ฉ. ข้อบังคับว่าด้วยการรับเข้าเป็นนิสิต
ช. การเทียบและการถ่ายโอนหน่วยกิต
ซ. การเทียบหน่วยกิตด้วยวิธีการอื่นๆ
ฌ. โปรแกรมการศึกษาต่างประเทศ
ญ. การกำหนดภาระในการสอนของอาจารย์

๒. การวางแผนและการสร้างหลักสูตร

ในประเด็นนี้ Kenworthy, Walter J.[๔๓] ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและการสร้างหลักสูตรว่า

๒.๑ จากการที่ความรู้และขนาดของมหาวิทยาลัยขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการวางแผนและสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับการขยายตัวเหล่านั้น ในบรรดาการขยายตัวเหล่านี้ประกอบด้วยการขยายตัวของสังคม ความสนใจของคณะอาจารย์ ปัญญาที่ได้สะสมมาจนเป็นที่ยอมรับหลักสูตรสำหรับโปรแกรมพิเศษ ความต้องการของสังคม ความต้องการของนิสิต ความต้องการของหน่วยงานภายนอก ความสนใจของฝ่ายบริหาร ฐานะการเงินที่จะนำมาใช้สนับสนุน และลักษณะเฉพาะของสถาบัน

๒.๒ แนวทางการสร้างหลักสูตร ประกอบขึ้นด้วยขั้นตอนต่าง ๆ คือ การศึกษาตัวเอง การตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจการสร้างหลักสูตร ที่ปรึกษาจากภายนอก การเสนอต่อกรรมการสภามหาวิทยาลัย การวิเคราะห์ผลผลิต ความต้องการของสังคม การได้รับข่าวสารของคณะอาจารย์ ทฤษฎีหลักสูตร

ในการสร้างหลักสูตร ควรจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ คือความพยายามที่จะปิดช่องว่างระหว่างการศึกษาทั่วไป และการศึกษาเพื่ออาชีพ การกำหนดจำนวนหน่วยกิตและชั่วโมงเรียนของแต่ละรายวิชา โดยจัดให้มีประสบการณ์จริงตามหลักสูตร การสร้างความต่อเนื่องและบูรณาการของเนื้อหาในรายวิชา การสร้างกลุ่มวิชา เนื้อหาในกระบวนการวิชาจะต้องมี

---

[๔๓] Kenworthy, Walter J., in Knowles, Instruction of College and University Administration, pp. ๒-๑๖ to ๒-๓๕.

รากฐานจากจิตวิทยาและเครื่องมือเครื่องใช้ในการสอน จะต้องพิจารณาคุณค่าของกระบวนวิชาต่าง ๆ อย่างถ่องแท้

๒.๓ เทคนิคและกลไกในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอาจมีเทคนิคต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ ได้แก่ ความเข้ามามีส่วนร่วมของคณะบุคคล เช่น อาจารย์อาวุโส อาจเป็น ศาสตราจารย์ในภาควิชาต่างๆ ความรับผิดชอบของคณะอาจารย์ที่สำนึกอยู่เสมอว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นระยะๆ การจัดให้มีการติดต่อสื่อความคิดได้อย่างสะดวก เช่น การประชุมคณะอาจารย์ในคณะวิชาหรือภาควิชา การส่งเสริมโดยผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำทางวิชาการ ส่วนผู้บริหารนั้นก็จะต้องมีบทบาทกระตุ้นให้คณะอาจารย์เกิดทัศนะที่ใหม่ ๆ ขึ้น และส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง

๒.๔ การคัดเลือกนิสิต การจัดสาขาที่จะเข้าเรียน (วิชาเอก วิชาโท) และการจัดชั้นเรียนให้นิสิตประกอบไปด้วยขั้นตอนคือการรับสมัคร การรับสมัครนักเรียนเพื่อเข้าเป็นนิสิตอาจเริ่มจากการสร้างความสนใจให้แก่นักเรียนมัธยมปลายในโอกาสต่างๆ เช่น การแนะแนวในชั้นเรียน การคัดเลือกอาจจะใช้วิธีการต่างๆ โดยมากก็เป็นการสอบเข้าเรียน หรือการใช้คะแนนจากการสอบระดับชาติ (National norm) หรือให้โอกาสแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ การมีการคัดเลือกก็เพื่อเป็นเครื่องประกันว่านักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาการสูงพอที่จะเรียนให้จบได้

ในการคัดเลือกนั้น อาจจะหมายรวมถึงการจัดสาขาที่จะมีสิทธิเข้าเรียน เช่น วิชาเอก วิชาโท รวมไปในตัวด้วย และในบางกรณีอาจใช้การจัดสาขาให้เข้าเรียนโดยใช้วิธีที่เรียกว่าการแบ่งด้วยวิธีพหุคูณ (Multi - discrimination)

ส่วนการจัดชั้นเรียนนั้นอาจจะต้องดูลึกลงไปว่าในแต่ละสาขาวิชาต้องการพื้นฐานอะไรบ้างจากโรงเรียนมัธยม เช่น หากจะเรียนทางด้านวิศวกรรมก็จะต้องพิจารณาถึงพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ โดยเฉพาะกลศาสตร์ เป็นต้น

๒.๕ การประเมินการสอน อาจจะทำได้หลายทาง เช่น จากความคิดเห็นของนิสิตแต่จุดอ่อนก็คือนิสิตอาจไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการสอน และผู้ที่เข้มงวดในการสอนก็มักจะได้รับการประเมินในระดับต่ำ ในบางแห่งจึงไม่ใช้แบบสอบถาม แต่ให้ประเมินอาจารย์โดยมีเหตุผลหรือหลักฐานประกอบการประเมินนั้นด้วย

ประเมินจากเพื่อนอาจารย์และฝ่ายบริหารวิชาการโดยเฉพาะหัวหน้าภาควิชา จุดด้อยของการประเมินโดยผู้บริหารคือมักจะอยู่ไกลจากสภาพความเป็นจริงอันทำให้ผลการประเมินคลาดเคลื่อนไปได้ไม่ว่าจะให้ใครเป็นผู้ประเมิน อาจารย์ควรจะได้รับทราบผลการประเมิน ติดตามมาด้วยความพยายามช่วยเหลือปรับปรุงสิ่งที่เป็นจุดอ่อนเท่าที่ปรากฏเป็นผลจากการประเมินซึ่งจะก่อให้เกิดการปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น

๓. การบริหารบุคลากรทางการสอน

การบริหารบุคลากรทางการสอน James, F. Don[๔๔] ได้เสนอไว้ ดังนี้

---

[๔๔]Jame, F.Don, “ Academic Organization” , in Knowles as as, Handbook of College and University Administration, pp. ๖-๑๓.

๓.๑ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (Provost) เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านวิชาการโดยตรงต่ออธิการบดี รับผิดชอบงานทุกอย่างในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ เช่น คณบดี ฝ่ายรับนิสิตฝ่ายทะเบียน ฝ่ายห้องสมุด ฝ่ายวิจัย ทั้งนี้เว้นแต่หัวหน้าของฝ่ายได้มีฐานเป็นรองอธิการบดี เช่น ในหลายมหาวิทยาลัยมักจะมีรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นผู้อนุมัติงบประมาณของคณะวิชาต่าง ๆ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการต้องควบคุมโปรแกรมการสอนการเรียนให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ และต้องพยายามปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ หรือริเริ่มโปรแกรมใหม่ขึ้นมา

ในกรณีที่ไม่มีคณบดีกำกับคณะ (Dean of the Faculty) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการก็จะต้องทำหน้าที่นี้ด้วย

๓.๒ คณบดีคณะวิชา เป็นหัวหน้าดูแลและรับผิดชอบงานต่าง ๆ ในคณะวิชา คือ

๑. การคัดเลือกบุคคลเพื่อเสนอเข้าเป็นอาจารย์ เสนอแนะเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ อัตราเงินเดือน และการกำหนดสิ่งตอบแทน

๒. การกำหนดหน้าที่ในการสอน และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓. การปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่

๔. การประเมินผลงานของอาจารย์

๕. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในวิชาชีพของอาจารย์

๖. การเป็นประธานในที่ประชุมอาจารย์ในคณะวิชา

๗. ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งอาจารย์ชั่วคราว รวมทั้งการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ

๘. การให้การนิเทศในเชิงวิชาชีพแก่อาจารย์

๙. การวางแผนการจัดและใช้หลักสูตร การพิจารณาหาทางปรับปรุงหลักสูตร แผนการสอนและกระบวนการสอบ

๑๐. การควบคุมงบประมาณของคณะวิชา

๑๑. การหาทางใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ให้คุ้มค่า การสร้างมาตรการป้องกันภยันตรายอันอาจเกิดขึ้น

๑๒. การอนุมัติให้ใช้ตำราสำหรับแต่ละกระบวนวิชา

๑๓. การแต่งตั้งกรรมการเพื่อทำหน้าที่ต่างๆที่เกี่ยวกับการบริหารงานในคณะ

๑๔. การเข้าร่วมกิจการทางวิชาการและพิธีการต่างๆ ที่จัดขึ้นเนื่องจากพิธีการทางวิชาการ

๑๕. การวิจัยสถาบันและดูแลการจัดทำสถิติด้านวิชาการและการศึกษาของนิสิต

๑๖. การให้คำแนะนำในการจัดทำหนังสือคู่มือต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานวิชาการ เช่น คู่มือสำหรับอาจารย์ นิสิต และบุคลากรในคณะ

๑๗. การบริหารบุคลากรที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในกรณีที่คณะนั้นไม่มีผู้อำนวยการด้านบุคลากรที่ไม่เกี่ยวกับการสอน

๓.๓ คณบดีหรือผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย โดยมีคณบดีหรือผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชา คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยจะต้องให้ความร่วมมือคณะวิชาต่างๆ เพื่อทำการสอนและวิจัยตามข้อบังคับของบัณฑิตวิทยาลัย

๓.๔ คณบดีหรือผู้อำนวยการสอนศูนย์หรือสาขาที่อยู่นอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการศึกษาภาคสมทบ หน้าที่ของผู้บริหารในลักษณะนี้คือ

๑. จัดหาอาจารย์ให้เพียงพอต่อกระบวนวิชาที่เปิดสอน อาจารย์เหล่านี้มักจะเป็นอาจารย์จ้างพิเศษ ให้มีค่าตอบแทนตายตัวเป็นรายชั่วโมง

๒. วางแผนกระบวนวิชาหรือโปรแกรมพิเศษเพื่อสนองความต้องการที่กำลังเกิดขึ้นในสาขาที่รับผิดชอบ

๓. จัดทำงบประมาณ ควบคุมการใช้จ่าย และหาทางช่วยแก้ปัญหา หลายสถาบันถือว่าโครงการให้การศึกษาภาคสมทบจะต้องอยู่ในลักษณะช่วยเหลือตนเอง

๔. ดูแลจัดการสอนการเรียนของภาควิชาต่างๆ

๕. ดูแลการลงทะเบียนและการจัดการเกี่ยวกับการลงทะเบียน

๖. ส่งเสริมให้มีการสอนทั้งที่คิดหน่วยกิต หรือไม่คิดหน่วยกิต

เนื่องจากสาขาตั้งอยู่ในชุมชนต่าง ๆ คณบดีจะต้องมีความไวต่อการรับรู้ของความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถจัดรายวิชาให้สามารถสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว ในบรรดางานเหล่านี้อาจมีการจัดตั้งค่ายระหว่างภาคเรียนฤดูร้อน (Summer Camp) ด้วย

๓.๕ การบริหารงานวิชาการสำหรับรองอธิการบดีหรือคณบดีหรือผู้อำนวยการหรือผู้ประสานงานฝ่ายวิจัย

ในสถาบันอุดมศึกษานั้นการวิจัยมักจะถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่จะต้องมียิ่งมีการจัดการสอนการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษามากเท่าไร การเน้นเรื่องงานวิจัยก็ต้องมีมากขึ้นเพียงนั้น สรุปหน้าที่ของตำแหน่งดังกล่าวคือ

๑. พยายามส่งเสริมงานวิจัยการจัดหาแหล่งเงินทุนจากองค์การภายนอกเพื่องานวิจัย

๒. ดูแลงบประมาณที่จะใช้ในงานวิจัยให้ได้ผลคุ้มค่า ดังนั้นจึงมักจะมีคณะกรรมการกลั่นกรองงานวิจัยนี้ขอรับการสนับสนุนทางการเงินหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัยก่อนที่จะได้รับการอนุมัติจากผู้บริหาร

๓. หาทางเผยแพร่งานวิจัยใหม่ๆ ให้แก่คณะอาจารย์

Jame, F.Don[๔๕] ได้สรุปแผนภาพการจัดองค์การ (Organization Charts) สำหรับสถาบันที่มีขนาด และลักษณะต่างคือวิทยาลัยที่มีจุดหมายเฉพาะ และมีขนาดเล็ก วิทยาลัยที่มีจุดหมายหลากหลายมหาวิทยาลัย จากแผนภาพเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่าการจัดองค์การมีลักษณะหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับปรัชญาและทรัพยากรของแต่ละแห่ง

---

[๔๕] Ibid, pp. ๖-๑๒ to ๖-๖-๑๗.

๔. นโยบายและกฎข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน

นโยบายและกฎข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน Jame, F.Don[๔๖] มีรูปวิธีการปฏิบัติในด้านนโยบายและกฎข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอนไว้ดังนี้

๔.๑ การเก็บรักษาทะเบียนประวัติของบุคลากร โดยปกติก็มีแบบฟอร์มสำหรับบันทึกคือการแต่งตั้งหรือบรรจุเข้าทำงาน ระเบียบด้านผลการเรียน การกำหนดงานให้ทำ ทั้งงานสอนและงานวิจัย รวมทั้งงานอื่นที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ หลักฐานการติดต่อที่ตรงกับงาน

๔.๒ นโยบายการสรรหา คณบดีและหัวหน้าภาควิชาจะเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติ และอัตรากำลังที่ต้องการ และโดยปกติหัวหน้าภาควิชาจะเป็นผู้ระบุคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ

การสรรหาอาจจะทำได้หลายวิธี เช่นการหาตัวผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์ตั้งแต่คำสั่งเวียนอยู่ในมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษา หรือมหาวิทยาลัยอื่นการขอความเห็นจากอาจารย์ระดับศาสตราจารย์ที่ทำการสอนในสาขาวิชาที่ต้องการ หรือการประกาศทางสื่อต่างๆ แต่การที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในแบบ ๖ วิชานั้น มักจะได้คนที่เชื่อถือได้มากกว่า เมื่อได้ตัวแล้วสถาบันที่ต้องการอาจารย์มักจะเชิญมาสัมภาษณ์โดยสถาบันจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้

๔.๓ การแต่งตั้งเมื่อผ่านกระบวนการคัดเลือกแล้วก็จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ในระยะแรกจะเป็นการทดลองปฏิบัติงานให้มีการนิเทศการประเมินเป็นระยะๆ ใช้เวลา ๖ เดือน ถึง ๑ ปี เมื่อสิ้นสุดการทดลองปฏิบัติงานหากได้ผลเป็นที่พอใจที่จะแต่งตั้งเป็นการถาวรต่อไป

๔.๔ การพัฒนาด้านวิชาชีพ อาจใช้กิจกรรมต่างๆ โดยมากก็คือ

๑. การจัดสัมมนาเรื่องเกี่ยวกับการสอน

๒. การลดชั่วโมงสอนเพื่อทำกิจกรรมทางวิชาการ หรือการวิจัยสำหรับการวิจัยนั้นอาจให้ระยะเวลานานเช่น ๖ เดือน ถึง ๑ ปี แล้วแต่ความยากง่าย และความกว้างขวางของเรื่องที่จะวิจัย

๓. การแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างสถาบัน ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็นการทำงานของสถาบันอื่น เพื่อเป็นรากฐานในการปรับปรุงตัวเองด้วย

๔. การลาไปศึกษาหรือวิจัยโดยไม่ได้รับเงินเดือน แต่มีระยะเวลานานเช่น กว่า ๒ ปี แต่มีเงื่อนไข เช่นยังจะต้องกลับมาทำงานเท่ากับเวลาที่ขอหยุดหรือมากกว่า ทั้งนี้แต่ละมหาวิทยาลัยก็มีข้อตกลงต่างกันไป

ในกรณีลาไปทำวิจัยโดยไม่ได้รับเงินเดือน แต่ตำแหน่งยังคงอยู่นั้นก็มีข้อวิจารณ์อยู่มาก เช่นอาจารย์บางท่านไปทำวิจัยให้แก่บริษัทเอกชน ก็ได้รับเงินเดือนทางบริษัทผลงานวิจัยที่บริษัทเป็นฝ่ายได้อาจจะมีคุณค่ามหาศาลในเชิงพานิชในขณะที่ตำแหน่งที่สงวนไว้อาจจะไม่สามารถใช้บรรจุคนอื่นได้ ทำให้มหาวิทยาลัยเสียประโยชน์ไป

๔.๕ การเลื่อนตำแหน่งและเงินเดือน

---

[๔๖] Ibid, pp. ๖-๒๘ to ๖-๕๕.

๑. นโยบายเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการ Jone, F. Don[๔๗] ได้รวบรวมตำแหน่งทางวิชาการพร้อมทั้งคุณสมบัติไว้ เริ่มต้นจากนิสิตบัณฑิตศึกษาที่มาเป็นผู้ช่วยสอนนิสิตบัณฑิตที่มาช่วยงานวิจัย ได้แก่ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิตที่มาเป็นอาจารย์ชั่วคราว ผู้ช่วยงานวิจัย ผู้ปาฐก ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์รับเชิญ (Visiting professor) ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญ ศาสตราจารย์วิจัย ศาสตราจารย์คลีนิค (Clinical professor) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ

ตำแหน่งทางวิชาการเหล่านี้มักจะเริ่มต้นเสนอโดยภาควิชาผ่านการกลั่นกรองโดยคณะกรรมการวิชาการแล้วแต่งตั้งโดยคณบดี

๒. การเลื่อนเงินเดือนมีเกณฑ์ต่างๆที่นำมาประกอบการพิจารณาโดยมากก็ใช้เกณฑ์ดังนี้

ก. ความสามารถในการสอน

ข. ผลงานทางวิชาการ เช่น การวิจัย การเขียนตำรา เอกสารการสอน

ค. การมีส่วนรวมในกิจกรรมของสถาบัน

ง. การให้บริการแก่สังคม

จ. กิจกรรมแนะแนวและสร้างความเป็นผู้นำ

ฉ. การมีบทบาทอย่างแข็งขันในสมาคมวิชาชีพ

ช. คุณสมบัติส่วนบุคคล เช่นความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็งเป็นต้น

ซ. มีคุณวุฒิสูงสำหรับการสอนในระดับนั้นๆ

ฌ. อายุการทำงาน และการดำรงตำแหน่งที่ปฏิบัติอยู่

ญ. อยู่ภายในโควตาของการได้เลื่อนเงินเดือน

๔.๖ การให้ออกจากงาน มีด้วยกันหลายสาเหตุคือ

๑. การสมัครใจลาออกในกรณีเช่นนี้จะได้รับการอนุญาตให้ลาออกหลังจากยื่นแสดงความจำนงไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เพื่อประโยชน์ในการสอนนิสิตจะได้ไม่ชะงักลง

๒. การให้ออกเพราะอายุการทำงาน หรืออายุตัวซึ่งโดยมากกำหนดไว้ ๖๕ ปี

๓. การให้ออกเพราะมีความผิด ความบกพร่องทางกายหรือทางจิตใจ ความบกพร่องทางความประพฤติหรือศีลธรรม หรือความบกพร่องอื่นๆที่ทำให้ไม่สามารถเป็นอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

---

[๔๗] Ibid, pp. ๖-๓๗ to ๖-๔๐.

๕. การจัดการสอนในระดับสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษาถึงการบริหารงานวิชาการของ Ken worthy, Walter J.[๔๘] ได้มีการเสนองานด้านการสอนไว้ ดังนี้

๕.๑ การบริหารงานด้านการสอน (Instruction) มีเรื่องที่จะต้องพิจารณา คือ

๑. กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาให้ชัดเจน และพยายามให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมให้มากที่สุด

๒. ผู้บริหารฝ่ายวิชาการเลือกอาจารย์ที่จะทำการสอน โดยคำนึงถึงคุณภาพใน การสอนเป็นหลัก

๓. จัดเตรียมห้องเรียนให้เหมาะกับขนาดของชั้นเรียนและลักษณะของวิชาที่สอน

๔. จัดหาแหล่งช่วยการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดที่มีบรรณารักษ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี

๕. ส่งรายชื่อนิสิตที่อาจารย์จะต้องสอนในแต่ละชั้น ในบางแห่งอาจจะมีบัตรเข้าชั้นเรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบกับบัญชีรายชื่อ

๖. ให้อาจารย์ได้ทราบถึงวิธีประเมินการสอน

๗. บางกระบวนวิชาอาจจะต้องมีผู้ช่วยสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาที่เป็นประเภทปฏิบัติ หรือวิชาที่ต้องใช้เครื่องมือที่มีความละเอียด เช่น อิเล็กทรอนิกส์

๕.๒ การพัฒนาและการปรับปรุงการสอน มีข้อควรพิจารณาดั้งนี้

๑. ผู้บริหารฝ่ายวิชาการควรจะรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ แต่ต้องพยายามหาข่าวสารให้รอบคอบ

๒. แต่ละภาควิชาหรือคณะวิชาควรมีผู้ที่คอยทำหน้าที่แนะนำหรือแก้ปัญหาด้านการสอนให้แก่อาจารย์ ในกรณีนี้อาจารย์อาวุโสก็อาจทำหน้าที่ให้คำแนะนำได้ด้วย

๓. ความคิดเห็นของนิสิตที่จะบอกแก่อาจารย์ผู้สอนว่ามีส่วนใดที่นิสิตเห็นว่ายังเป็นจุดด้อย กล่าวโดยสรุปก็คืออาจารย์กับนิสิตควรจะร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการในแต่ละกระบวนวิชา

๔. การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคมหรือของโลก การปรับปรุงหลักสูตรอาจเป็นการปรับปรุงทั้งหมด หรือบางส่วนและควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง

๕. การพัฒนาการสอน ควรจะเริ่มจากการคัดเลือกอาจารย์ที่มีคุณภาพเข้ามาสอน หลังจากนั้นก็จะมีขั้นตอนการประเมินอีกหลายครั้งจนกว่าจะได้รับใบอนุญาตให้เป็นอาจารย์อย่างถาวร

---

[๔๘] Ken worthy, Walter J, Instruction, Know, as as., Handbook of college and University Administration, Ibid, pp. ๒-๑๖ to ๒-๓๕.

การปรับปรุงการสอนของอาจารย์ควรจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหัวหน้าภาควิชา การได้ข้อมูลข่าวสารในด้านการสอนของอาจารย์ควรจะมาจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งปฏิกิริยาจากนิสิต ในกรณีนี้หัวหน้าภาควิชาก็ไม่ควรจะหวั่นไหว (Sensitive) ต่อข้อมูลที่ได้รับอย่างจำกัดหรือไม่รอบคอบมาตรการต่างๆ ที่หัวหน้าภาควิชาจะทำนั้นควรจะระวังการกระทบต่อขวัญของอาจารย์ด้วย

๖. การปรับปรุงการสอนนั้น วิธีหนึ่งที่อาจใช้ก็คือการสนับสนุนให้มีการพบปะกันระหว่างอาจารย์และนิสิตภายใต้บรรยากาศที่เปิดเผยรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๕.๓ การสนับสนุนการสอน อาจใช้วิธีการและบริการต่าง ๆ คือ

๑. การให้คำแนะนำวิธีเรียนในระดับมหาวิทยาลัยแก่นิสิตใหม่ ซึ่งอาจจะใหม่ต่อมหาวิทยาลัย หรือใหม่ต่อโปรแกรมวิชา เพื่อจะได้ใช้เป็นรากฐานในการเรียนต่อไป หากมีอาจารย์พออาจจะแบ่งนิสิตเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ ๒๐ คน ให้มีอาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษา

๒. การให้คำปรึกษาเชิงวิชาการแก่นิสิตที่มีปัญหาในการเรียน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางวิชาการหรือการปฏิบัติ ปัญหาที่นิสิตมีอาจนำไปสู่การจัดการสอนเพื่อซ่อมเสริมหรือเป็นไปได้ที่อาจจะส่งเสริมให้นิสิตเข้าเรียนในโปรแกรมวิชาที่ยากขึ้น เช่น เข้าเรียนในโปรแกรมสำหรับเกียรตินิยมเป็นต้น

๓. การให้คำปรึกษาแก่นิสิตที่มีปัญหาพิเศษ เช่นนิสิตมีปัญหาบางอย่างที่ไม่เอื้อต่อการเรียน เช่น ไม่รู้จักแบ่งเวลา นิสัยในการเรียนที่ไม่พึงปรารถนาความไม่สามารถจับประเด็นหรือไม่สามารถสรุปใจความ รวมทั้งการด้อยประสิทธิภาพในการอ่านหรือเขียนแสดงความคิด ความผิดปกติทางอารมณ์ ความตื่นกลัวการสอบจนเกินไป การมาเรียนไม่สม่ำเสมอด้วยเหตุผลต่าง ๆ

๔. อุปกรณ์และการให้บริการเพื่อให้การเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ รู้จักใช้ห้องสมุด เครื่องช่วยต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือบทเรียนแบบโปรแกรม เนื่องจากเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้มีราคาแพง การใช้จึงควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้ที่ได้รับการฝึกในการใช้และการรักษาซ่อมแซมเบื้องต้นได้

การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่อาจเกิดภยันตรายร้ายแรงขึ้นได้จะต้องมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด เช่นห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

๕. การควบคุมดูแลการให้ระดับค่าคะแนน (Grade) มีหลักการอยู่ว่าจะต้องรักษามาตรฐานทางวิชาการ เพื่อให้ระดับค่าคะแนนสามารถเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างถูกต้อง นายทะเบียนควรจะเป็นผู้กำหนดแบบฟอร์มในการเสนอผลการเรียนเพื่อความสะดวกและความถูกต้องในการสรุปผลการเรียนเพื่อพิจารณาการจบการศึกษาในแต่ละระดับในระเบียนสะสมควรจะบันทึกรายละเอียดอย่างอื่นด้วย เช่นรางวัลที่ได้รับ ลำดับที่ในชั้นที่เรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติ เป็นต้น

๒.๔.๕ ความหมายของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการ เบื้องต้นควรที่จะได้ทำความเข้าใจเรื่องรูปแบบตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ทั้งในลักษณะที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันและที่แตกต่างกันออกไป โดยสรุปความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นทางวิชาไว้มี ๔ ลักษณะ ประกอบด้วย

๑. รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบก็เป็นแบบอย่างแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่าง แต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ[๔๙]

๒. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ[๕๐]

๓. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ เป็นต้น

๔. รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย[๕๑]

๒.๔.๖ องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการด้านตะวันตก คือ Bardo และ Hartman ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การที่จะระบุว่ารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้นๆ[๕๒]

ตัวอย่างของรูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการซึ่งจะก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก อันแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของรูปแบบที่มีลักษณะของความเป็นระบบเปิดตัว ปรากฏตามแผนภาพ[๕๓]

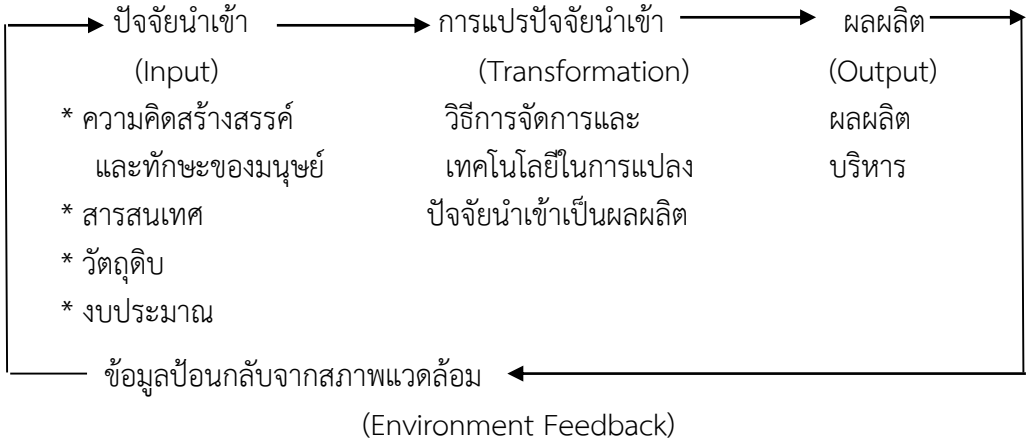
[๔๙] ถวัลรัฐ วรเทพพุฒิพงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐, หน้า ๒๑.

[๕๐] อุทัย บุญประเสริฐ, “ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล”, วารสารครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ฉบับเดือนเมษายน-กรกฎาคม ๒๕๑๖) หน้า ๓๑.

[๕๑] อ้างแล้ว, หน้า ๒๓.

[๕๒] Bardo, J.W. and Hartman, J.J., Urban Society: A Systematic Introduction, (U.S.A.: F.E. Peacock, ๑๙๘๒), p. ๙.

[๕๓] Ivancevich, J.H., et al., Management: Principles and Functions, 2rd ed., (Boston: M.A.; Richard D. Irwin, ๑๙๙๔), p. ๑๔.

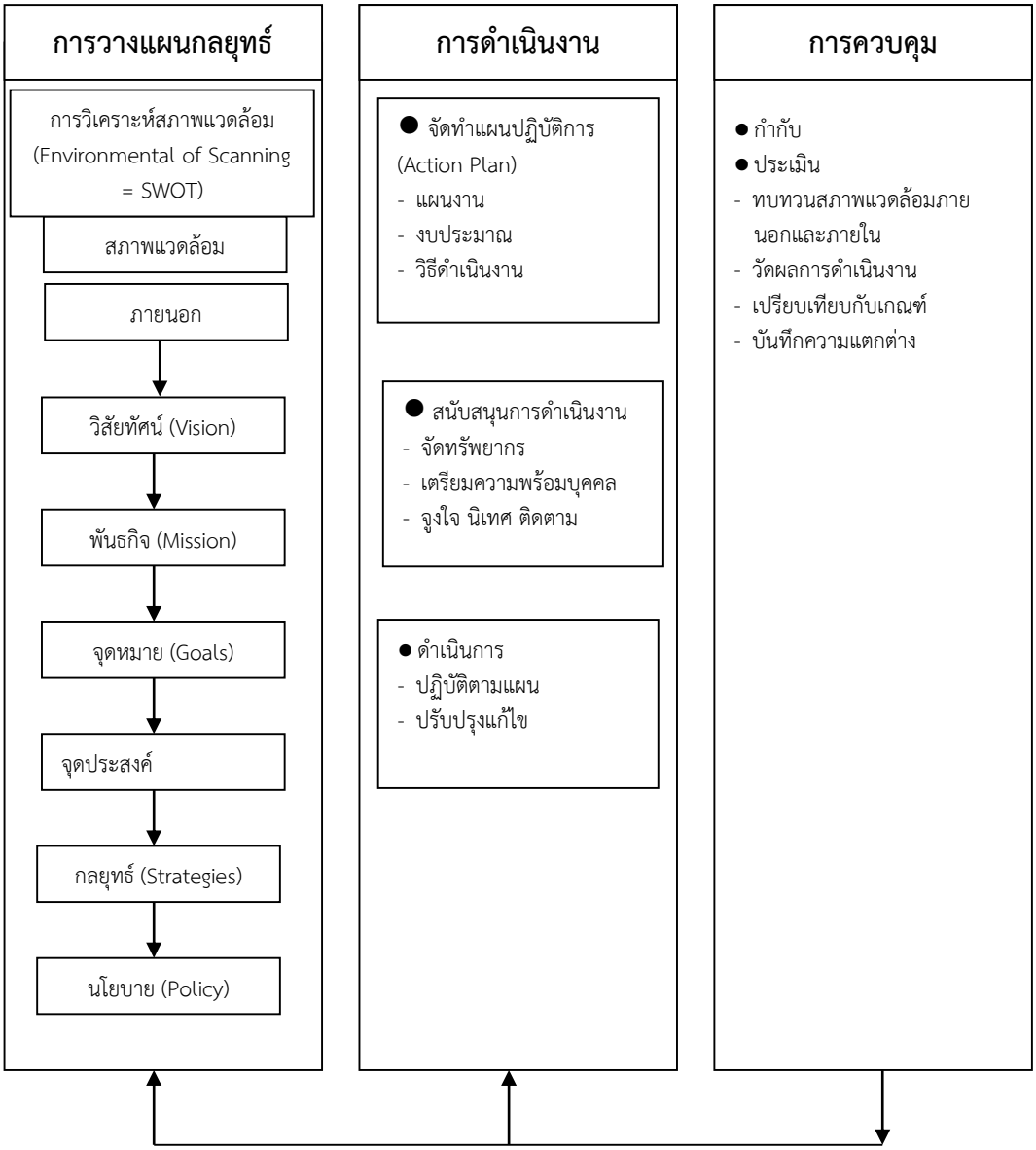

ภาพที่ ๒.๒ แสดงรูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การดำเนินงานและการควบคุม[๕๔] ดังแผนภาพต่อไปนี้

[๕๔] สมานจิตร สุคนธทรัพย์, การบริหาร : หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ทางการศึกษา, เอกสารอัดสำเนาพิมพ์ในการสัมมนาทางวิชาการ. (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.), หน้า ๔๗.

ภาพที่ ๒.๓ ตัวอย่างแสดงรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์
ที่มา : สมานจิตร สุคนธทรัพย์, การบริหาร : หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ทางการศึกษา, หน้า ๔๗.

๒.๔.๗ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบการบริหารงานนั้นจะมีมากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ดีนั้น ควรมีการจัดทำรูปแบบที่มีผังกำหนด (requirement) ประกอบ หลักสำคัญใหญ่ ๆ ๔ ประการ[๕๕] คือ

๑. รูปแบบการประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวมๆ (associative relationship)

๒. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกตที่เป็นไปได้ในการที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบควรจะระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น รูปแบบควรจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว ยังควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้อีกด้วย

๔. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

๒.๔.๘ การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็คือ การทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิง คุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยการตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะซึ่งอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดล (Model) จากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคเชิงสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ ๒ อย่าง[๕๖] คือ

๑. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้อง และเหตุผลระหว่างตัวแปร

๒. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่างหรือสถานที่ได้ (Across time, Samples, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบสามารถนำไปสู่คำตอบ ๒ ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

ในเรื่องเดียวกันนี้ Eisner ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการ

---

[๕๕]Keeves, P.J., Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook, (Oxford: Pergrmon Press, ๑๙๘๘), p. ๕๖๐.

[๕๖] อุทุมพร จามรมาน, “โมเดล”, วารสารวิชาการ ๑-๒, (ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๔๑), หน้า ๒๒.

รับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็น คุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้ คือ[๕๗]

๑. การประเมินโดยแนวทางนี้ไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบตอบสนอง (Responsive model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision making model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

๒. รูปแบบการประเมินที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ทางการศึกษาระดับสูงในแวดวงการอุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๓. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเป็นผู้เที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้เกณฑ์มาตรฐานแลเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

๔. รูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และตามความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประเมินผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่น่าเชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในการวิเคราะห์สภาพและปัญหาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการ และจากผู้เป็นนักบริหาร นักวิชาการ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการนำเสนอที่จะช่วยพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทั้งนี้จำต้องอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ได้อย่างลึกซึ้ง

---

[๕๗] Eisner, E. “Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation”, Journal of Aesthetic Education, (๑๙๗๖) : pp. ๑๙๒-๑๙๓.

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการพระพุทธศาสนา

กุลธน ธนาพงศธร [๕๘]กล่าวว่า หลักการ ให้บริการ ได้แก่ ๑. หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ คือ ประโยชน์และ บริการที่องค์การจัดให้นั้น จะต้องตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ๒. หลักความสม่ำเสมอ คือ การให้บริการนั้นๆ ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอมิใช่ทำๆหยุด ๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน ๓. หลักความเสมอภาคบริการที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอหน้า และเท่าเทียมกันไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด ๔. หลักความปลอดภัย ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ไปในการบริการ จะต้องไม่มากจนเกินกว่าผล ที่จะได้รับ ๕. หลักความสะดวก บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ปฏิบัติได้ ง่ายสะดวกสบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มาก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาวะยุ่งยากใจให้แก่ผู้ให้บริการ หรือผู้ใช้บริการมากจนเกินไป

มิลเลทท์[๕๙] ได้ชี้ให้เห็นว่า คุณค่าประการแรกของการบริการงานรัฐกิจทั้งหมด เป็นการปฏิบัติงานด้านการให้บริการที่ ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. การให้บริการที่เสมอภาคกัน (Equitable Service) มีหลักเกณฑ์ว่าบุคคลย่อมเกิดมา อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคกัน คือ ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิเท่าเทียมกัน ในด้าน กฎหมายและการเมือง การให้บริการของรัฐจะต้องไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ผิวพรรณ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

๒. การให้บริการด้วยความรวดเร็ว (Timely Service) ผลสำเร็จของการบริการนั้นไม่ได้ ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จของงานหรือประสิทธิผลแต่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องมีประสิทธิภาพด้วย คือ ต้องทันเวลา หรือทันเหตุการณ์ ตามที่ต้องการด้วย เช่น รถดับเพลิงมาภายหลังไฟไหม้หมดแล้ว การ บริการนั้นก็ถือว่าไม่บรรลุประสิทธิภาพตามที่ต้องการ

๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) นอกจากให้บริการอย่างเท่าเทียมเสมอ ภาคกันและให้อย่างรวดเร็วแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงปริมาณคนที่เหมาะสม จำนวนความต้องการใน สถานที่ที่เพียงพอในเวลาที่เหมาะสมอีกด้วย

๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) เป็นการให้บริการตลอดเวลาจะต้องมีความพร้อมและการเตรียมตัวในการให้บริการสาธารณชนเสมอ มีการฝึกอบรมอยู่เป็นประจำ เช่น การทำงานของตำรวจจะต้องบริการตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๕. การบริการอัตราก้าวหน้า (Progressive Service) เป็นการบริการที่เติบโตพัฒนาไปทั้ง ทางด้านผลงานและคุณภาพ เทคโนโลยีที่ทันสมัย แนวคิดเชิงปทัสถาน (Normative Concepts) แนวคิดเชิงประจักษ์ (Empirical Concepts)

การให้บริการสาธารณะตรงกับภาษาอังกฤษว่า Public Service Deliberly และได้มีวิวัฒนาการตั้งแต่มนุษย์มารวมกันอยู่เป็นประเทศแต่ละประเทศมีลักษณะของบริการสาธารณะที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมซึ่งบริการสาธารณะที่จัดทำขึ้นส่วนใหญ่จะมาจากฝ่ายปกครอง และ

---

[๕๘] กุลธน ธนาพงศธร, อ้างใน ไพศาล ประโพธิเทศ, ๒๕๔๗ : ๑๓-๑๔)

[๕๙] Millet ๑๙๕๔, ๓๙๗ อ้างใน ไพศาล ประโพธิเทศ, ๒๕๔๗: ๑๓-๑๔

อาจจะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการบริหารงานของภาครัฐ โดยเฉพาะในลักษณะงานที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีหน้าที่ในการส่งต่อการบริการให้แก่ผู้รับบริการ มีนักวิชาการให้แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการที่ขอนำมากล่าวพอสังเขปดังนี้

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธ์[๖๐]ได้ให้ความหมายของการให้บริการสาธารณะว่า หมายถึงการที่บุคคลกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณะ ซึ่งอาจจะเป็นของรัฐหรือเอกชน มีหน้าที่การส่งต่อการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยส่วนรวมการให้บริการสาธารณะที่เป็นระบบ “ระบบ” มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๖ ส่วน คือ ๑. สถานที่และบุคคลที่ให้บริการ ๒. ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร ๓. กระบวนการและกิจกรรม ๔. ผลผลิตหรือตัวบริการ ๕. ช่องทางการให้บริการและ ๖. ผลกระทบที่มีต่อผู้รับบริการ

ดังนั้นการประเมินผลจะช่วยทำให้ทราบถึงผลผลิตหรือการบิการที่เกิดขึ้นว่ามีลักษณะเป็น เช่นไรซึ่งจะเป็นข้อมูลป้อนกลับ(Feedback)เป็นปัจจัยนำเข้าต่อไปด้วยเหตุนี้ระบบการให้บริการสาธารณะลักษณะที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กิลเบิร์ต และเบอร์กเฮด[๖๑] ได้มองว่าการให้บริการสาธารณะมี ๔ องค์ ประกอบที่สำคัญ คือ

๑. ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือทรัพยากรอันได้แก่ บุคลากร ค่าใช้จ่าย อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก

๒.กิจกรรม (Activities) หรือกระบวนการ (Process) ซึ่งหมายถึง วิธีการที่จะใช้ทรัพยากร

๓. ผล (Reaults) หรือผลผลิต (Outputs) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากมีการใช้ทรัพยากร

๔. ความคิดเห็น (Opinions) ต่อผลกระทบ (Impacts) ซึ่งหมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบริการที่ได้รับจาก ความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการพิจารณาโดยใช้แนวคิดเชิงระบบที่มีการมองว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการนำปัจจัยนำเข้าเข้าสู่กระบวนการผลิตและออกมาเป็นผลผลิตหรือการบริการ เช่นเดียวกับแนวคิดของ บี เอ็ม เวอร์มา จากความหมายที่กล่าวมามีประเด็นสำคัญ คือ การมองในแง่ของผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการให้บริการ ซึ่งสามารถวัดได้จากความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้รับบริการที่มีต่อระบบการให้บริการ

การบริการประชาชนเป็นการให้บริการสาธารณะประเภทหนึ่ง ถ้าหากการจัดระบบการบริหารงานที่ดีก็จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

เคทซ์ และเบรนด้า ได้เสนอหลักการพื้นฐานของการให้บริการสาธารณะ ดังนี้

---

[๖๐] เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธ์ (๒๕๓๖, ๑๓)

[๖๑] (Gillbert and Birkhead อ้างถึงในสำนักงานนโยบาย และแผนกรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๘,๗๖)

การปฏิบัติแบบเฉพาะเจาะจง (Specificity)ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Universalism) หมายถึงการให้บริการประชาชน จะต้องไม่เลือกปฏิบัติ การวางตัวเป็นกลาง (Affective Neutrality) เป็นการให้บริการโดยไม่ใช้อารมณ์ บริการด้วยกริยาท่าทาง น้ำเสียงที่สุภาพ

ในประเทศไทยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๑ กำหนดให้ปี พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๔ เป็นปีแห่งการส่งเสริมการบริการประชาชนของรัฐ อีกทั้งข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และนโยบายของรัฐบาลที่ประกาศให้มีการปฏิรูประบบราชการและระบบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ มีเป้าหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบาย จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริการของรัฐในทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างรวดเร็ว ถูกต้องเป็นประโยชน์ โดยการปรับปรุงขั้นตอนการบริการ

มีระบบการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ในทุกสาขาอาชีพ ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงระบบการทำงานและเพิ่มคุณภาพการให้บริการของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริการที่ดี

พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์ และปียะนุช เงินคล้าย กล่าวถึงหลักการบริการที่ดีมีดังนี้ หลักประสิทธิภาพ หมายถึง การให้บริการที่ได้ผลลัพธ์สูง แต่ใช้ทรัพยากรน้อยและคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การให้บริการได้ครบตามขอบข่ายของอำนาจหน้าที่ หลักการตอบสนอง หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการของรัฐได้อย่างไม่จำกัด สามารถเลือกรับบริการได้สอดคล้องกับความพอใจ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธการให้บริการที่ประชาชนร้องขอ อีกทั้งควรหาช่องทางหรือเพิ่มโอกาสในการให้บริการประชาชนให้มากที่สุด หลักความรวดเร็ว หมายถึง การลดขั้นตอนให้น้อยที่สุด งานใดที่ทำได้ทันทีควรจะทำถ้าไม่สามารถทำได้ทันทีควรกำหนดระยะเวลาและควรทำให้เร็วที่สุด หลักความสอดคล้อง หมายถึง การจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของปัจเจกบุคคลและสภาพสังคม หลักความเชื่อถือไว้วางใจ หมายถึงการทำให้ประชาชนมีความศรัทธาในหน่วยงานของรัฐได้รับความพึงพอใจในบริการ หลักมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใสเป็นมิตร เอื้ออาทรต่อผู้รับบริการ มีความใส่ใจ สนใจเข้าใจปัญหาและให้ความประทับใจมีความสุขหลังจากรับบริการ หลักการให้เกียรติการยอมรับ หมายถึง การให้ความสำคัญ ไม่เลือกปฏิบัติ ต้อนรับด้วยความสุภาพ ไม่ดูถูกเหยียดหยามประชาชน ไม่ใช้อำนาจข่มขู่

หลักความเต็มใจ หมายถึง ทำทุกอย่างด้วยใจ ไม่แน่ใจหรือเสแสร้ง พยายามสร้างจิตใจในการบริการ

หลักการแข่งขัน หมายถึง การพัฒนาหน่วยงานที่ทำให้มีการบริการที่ดีกว่า หน่วยงานอื่น ในประเภทเดียวกัน และให้ประชาชนอยากมาใช้บริการอีก

หลักความกระฉับกระเฉง หมายถึง การตื่นตัวในการทำงานมีความกระตือรือร้น

หลักภาพพจน์ที่ดี หมายถึง การที่ประชาชนมีความมั่นใจในการรับบริการ ยอมรับการบริการและรับรู้หน่วยงานในทางที่ดี

- เป้าหมายของการให้บริการ[๖๒]
- ความสะดวกในการรับบริการ
- ความรวดเร็ว
- ความถูกต้อง
- ความครบถ้วน
- ความเสมอภาค
- ความเป็นธรรม
- ความทั่วถึง
- การประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย
- ความพอใจ
- โปร่งใส
- ตรวจสอบได้
- บริการหลากหลายให้เลือกเป็นกันเอง ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และท้องถิ่น

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ กรรณิการ์ ตันประเสริฐ[๖๓] ได้ทำการวิจัยเรื่อง มูลนิธิกับการอุดมศึกษาของชาติ ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มูลนิธิจัดตั้งขึ้นมีปัญหาคือ ๑. ระเบียบกฎเกณฑ์ของรัฐไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการ เช่น การเสียค่าธรรมเนียมโอนย้ายที่ดินในการจัด ๒. ขาดแรงจูงใจ จากรัฐ เช่น การแสดงการยอมรับทั้งในด้านสังคมและด้านวิชาการ การตอบแทนคุณงามความดี ๓. ขาดการสนับสนุนอย่างพอเพียงจากรัฐ เช่น การพัฒนาคณาจารย์ แหล่งฝึกปฏิบัติของนักศึกษาและการจัดทุนให้แก่นักศึกษา ถึงแม้จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นแต่ก็ยังไม่สำเร็จครบถ้วน

๒.๕.๒ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ [๖๔] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยผลการวิจัยของ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ ตามหัวข้อเรื่องดังกล่าวพบว่า รูปแบบการบริหารงาน เชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ประกอบด้วย นโยบายวิสาหกิจของสภามหาวิทยาลัย มาตรการดำเนินธุรกิจของมหาวิทยาลัย ระบบการบริหารงานแบบศูนย์กำไรของหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการ ที่มีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

---

[๖๒] พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุชเงินคล้าย,๒๕๔๕:๓๖๕.

[๖๓] กรรณิการ์ ตันประเสริฐ, มูลนิธิกับการอุดมศึกษาเอกชนของชาติ, เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๓๕.

[๖๔] ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ผลตอบแทนและประสิทธิผลและการรายงานผลการสนับสนุนงานพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัย และความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้บริหารหน่วยงาน เพื่อให้มีการพึ่งพาตนเองได้ทางการเงิน และสร้างรายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย และนำเสนอรูปแบบประยุกต์อีก ๓ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบราชการ รูปแบบกึ่งราชการ และรูปแบบธุรกิจเอกชน

๒.๕.๓ ประมูล สารพันธ์ และคณะ[๖๕] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. หน่วยกิตของวิชาพื้นฐานทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาก็มีความเหมาะสมมากเช่นกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

๒. อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้าน ยกเว้น ความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนการเรียนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่วงทีการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้ที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างมาก

๓. การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม

๔. ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิตพบว่า มีการวางแผนอย่างมีระบบ การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอน มีนโยบายชัดเจนในการให้การบริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม การจัดอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชาเหมาะสม มีการนิเทศการสอนการเรียน มีความยุติธรรมในการบริหารการศึกษาและมีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมการวิจัย

๕. สำหรับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีปัญหา เกี่ยวกับหน่วยงานไม่ค่อยประสานงานกันในการทำงาน กฎ ระเบียบ ขาดความเด็ดขาดในการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม ห้องพักครูไม่เป็นสัดส่วน ไม่ถูกสุขลักษณะ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร

---

[๖๕] ประมูล สารพันธ์ และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงานไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวกไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการไม่มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งระดับความรู้ความสามารถ ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ทั้งยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ

๖. สำหรับปัญหาของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารประสบปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์มีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน มหาวิทยาลัยมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานมากไปยากแก่การปฏิบัติและได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการกระจายอำนาจให้วิทยาเขตและหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผศ., รศ., และ ศ. บุคลากรไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานรายได้ประจำของอาจารย์และบุคลากรไม่เพียงพอ ความไม่มีอิสระในการบริหารงบประมาณงบประมาณไม่เพียงพอและไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือบุคลากรได้อย่างเพียงพอ เพราะมีงบประมาณจำกัด และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการกระจายงบประมาณให้แต่ละคณะรับผิดชอบตามโครงการในแผนงาน และมีระบบการอนุมัติการใช้จ่ายที่คล่องตัว เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและใช้งานไม่สะดวก สภาพแวดล้อมไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัญหาส่วนมากมีคล้ายกับปัญหาของอาจารย์

๒.๕.๔ วัฒนา พัฒนพงศ์[๖๖] ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงโครงสร้างสถานภาพและบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านวิชาการได้เสนอว่าควรจะมีการพัฒนาการผลิตบัณฑิตและบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาระบบการศึกษาการพัฒนาความเป็นเลิศให้แก่ปัจเจกชน การพัฒนาระบบห้องสมุด การพัฒนาการวิจัยและการพัฒนาการฝึกอบรม

๒.๕.๕ วารุณี โอสถารมย์[๖๗] ได้ทำการวิจัยเรื่อง พัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย : การศึกษาวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลพวงที่มีต่อการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต ผลการวิจัยพบว่า ๑) ถึงแม้ว่าระบบมหาวิทยาลัยเท่าที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาศักยภาพในด้านระบบบริหารจนบรรลุหลักการมหาวิทยาลัยในความเป็นอิสระในการปกครองตนเองแต่มหาวิทยาลัยก็ยังคงต้องอยู่ในระบบราชการ และยังไม่สามารถกำหนดนโยบายที่เป็นอิสระได้โดยสมบูรณ์โดยเฉพาะด้านการเงินเพื่อสนับสนุนมหาวิทยาลัยในด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ๒) ทางออกที่ดีจึงน่าจะเป็นการพัฒนาระบบบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดเรื่องหลักการมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลที่ให้มหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ

---

[๖๖] วัฒนา พัฒนพงษ์., รายงานการวิจัย เรื่อง “การปรับโครงสร้างสถานภาพบทบาทมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

[๖๗] วารุณี โอสถารมย์, พัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย : การศึกษาวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลพวงที่มีต่อการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต, สถาบันไทยคดีศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

๒.๕.๖ ศกุนตลา พานอก และคณะ[๖๘] ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้คือ

๑. สภาพการจัดการสอนการเรียน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา ในด้านการบริหารงานวิชาการ มีการแบ่งความรับผิดชอบให้แก่ทั้ง ๓ หน่วยงาน คือ สำนักงานวิทยาเขต สำนักวิชาการ และวิทยาลัยสงฆ์ ปัจจุบันเปิดสอน ๔ วิชาเอก คือ วิชาเอกพระพุทธศาสนา การสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และรัฐศาสตร์ โดยทุกหลักสูตรให้ความสำคัญกับวิชาเอก และวิชาแกนพระพุทธศาสนาไว้ใกล้เคียงกัน สิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนทั้งในด้านห้องปฏิบัติการต่างๆ เครื่องมือ อุปกรณ์และเอกสารตำรายังมีไม่เพียงพอ อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา ๒๕๔๕ มีจำนวน ๕๐ รูป/คน แยกเป็นอาจารย์ประจำ ๒๐ รูป/คน และอาจารย์พิเศษ ๓๐ รูป/คน อาจารย์ทุกคนใช้การสอนแบบบรรยาย มีการให้นิสิตค้นคว้าทำรายงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ให้ทำใบงาน ทำแบบฝึกหัด สื่อการสอนที่ใช้มาก คือ เอกสารประกอบการสอน อาจารย์ต้องการพัฒนาตนเอง ด้านเทคนิค วิธีสอน การเขียนเอกสารตำราและการวิจัยในส่วนของนิสิตในปีการศึกษา ๒๕๔๕ มีจำนวน ๕๕๗ รูป เป็นนิสิตหลักสูตรปกติ ๔๒๖ รูป หลักสูตรพิเศษ ๑๓๑ รูป เป็นนิสิตคณะพุทธศาสตร์มากที่สุด ส่วนมากเป็นพระลูกวัดมีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปีมากที่สุด จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลังสำเร็จการศึกษา นิสิตบางส่วนมีเป้าหมายที่จะลาสิกขา บางส่วนต้องการดำรงเพศบรรพชิตต่อไป ในขณะที่อีกจำนวนหนึ่งยังไม่แน่ใจ ทั้งนี้ เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษาของนิสิต มีความสัมพันธ์กับตัวแปร คณะ ชั้นปี อายุ พรรษา และสถานภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

๒. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน ระดับปานกลาง ๓ ด้าน โดยปัญหาการจัดการสอนการเรียนด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านนิสิต ด้านอาจารย์ และด้านกิจกรรมการสอนการเรียนตามลำดับ โดยปัญหา ๓ ลำดับแรกของแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านนิสิต ได้แก่ ความรู้พื้นฐานแตกต่างกันมาก ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และอายุแตกต่างกันมาก ด้านอาจารย์ได้แก่ ขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอน และขาดเอกสารตำราในการค้นคว้า ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน ได้แก่ การสอนการเรียนไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมมาก เกณฑ์การประเมินผลของมหาวิทยาลัยสูงเกินไป และอาจารย์ไม่ใช้สื่อการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ได้แก่ การค้นคว้าจาก Internet ไม่สะดวก คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และเอกสารตำราทางวิชาการไม่เพียงพอ

๓. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ของอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุและฆราวาส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

---

[๖๘] ศกุนตลา พานอก และคณะ, “สภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง -กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖, หน้า ๑๗๐.

ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ โดยอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุมีความคิดว่ามีปัญหาสูงกว่าอาจารย์ที่เป็นฆราวาส ส่วนปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านอาจารย์ และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยอาจารย์ประจำมีความคิดว่า มีปัญหาสูงกว่าอาจารย์พิเศษ

๔. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของนิสิตอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๔ ด้าน โดยปัญหาการจัดการสอนการเรียนด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านนิสิตด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านอาจารย์ ตามลำดับ โดยปัญหา ๓ ลำดับแรกของแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านนิสิต ได้แก่ มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นและอายุแตกต่างกัน ด้านอาจารย์ ได้แก่ ไม่ใช้สื่อการสอนที่เร้าความสนใจ ขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และขาด ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอน ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมเสริมมาก อาจารย์ส่งผลการสอบไม่ตรงเวลา และเกณฑ์การประเมินผลสูงเกินไป ด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ การใช้ Internet เพื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ และเอกสารตำราทางวิชาการไม่เพียงพอ

๕. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของนิสิตที่สังกัดคณะต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้าน โดยนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มีความคิดว่า มีปัญหาสูงกว่านิสิตคณะอื่นๆ ปัญหาการจัดการสอนการเรียนตามทัศนะของนิสิตที่มีชั้นปีต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีอายุต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยนิสิตที่มีอายุ ๓๖ ปีขึ้นไป มีความคิดว่ามีปัญหาต่ำกว่านิสิตกลุ่มอายุอื่นๆ ปัญหาการจัดการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีพรรษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้าน โดยนิสิตที่มีพรรษา ๑๖ พรรษาขึ้นไป มีความคิดว่ามีปัญหาต่ำกว่านิสิตกลุ่มอื่น ๆ และปัญหาการจัดการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มี สถานภาพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยนิสิตที่เป็น พระสังฆาธิการ มีความคิดว่ามีปัญหาต่ำกว่านิสิตที่เป็นพระลูกวัดและสามเณร

๒.๕.๗ สุรีย์พร พานิช[๖๙] ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีการจัดโครงการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มนักธุรกิจมากกว่ากลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชนบท ทั้งการจัดรูปแบบการให้บริการในลักษณะของการฝึกอบรม จัดสัมมนา โดยใช้สถานที่ภายใน

---

[๖๙] สุรีย์พร พานิช, “แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

มหาวิทยาลัยมากกว่าการไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่นชนบท นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาการจัดโครงการบริการวิชาการที่ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นว่า การจัดโครงการยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ขาดการประเมินผลหลังจากการให้บริการวิชาการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดโครงการ

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่สำคัญของผู้รับผิดชอบโครงการในการบริหารโครงการ ได้แก่ การขาดแนวทางและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม ประกอบกับงบประมาณที่สนับสนุนไม่เพียงพอได้ผู้ร่วมงานที่ไม่มีเวลาอุทิศให้กับงานและไม่มีกำลังใจในการทำงาน

แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการ ได้แก่ มีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของ ชุมชน มีการจัดโครงการบริการวิชาการในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น มีความใกล้ชิดกับหน่วยงานอื่นในการให้บริการ มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น เนื้อหาของการให้บริการเป็นลักษณะของการศึกษาต่อเนื่อง เน้นวิชาการและทักษะทางวิชาชีพที่สูงขึ้น ลักษณะการดำเนินงานเป็นทีมมีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น มีการสร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้แก่บุคลากร ผู้ให้บริการ

สำหรับสำนักบริการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ควรจะได้มีการวางแนวนโยบายและเป้าหมายของการให้บริการอย่างต่อเนื่องระยะยาว ให้ความสำคัญของการติดตามประเมินผลเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล เช่น ผู้รับบริการ ผู้เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ ผลของการให้บริการ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน เป็นต้น

๒.๕.๘ อภิญญา กังสนารักษ์[๗๐] ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ คือ

๑. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ได้พัฒนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งได้จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ดี (ค่า = ๐.๙๐, ค่า AGFI = ๐.๘๓ และค่า P = ๐.๖๖) โดยรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการแบ่งปันอิทธิพล การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และด้านการแบ่งปันอำนาจ

๒. องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา มี ๓ องค์ประกอบ เรียงลำดับตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านการแบ่งปันอิทธิพล องค์ประกอบด้านการแบ่งปันข้อมูล และองค์ประกอบด้านการแบ่งปันอำนาจ

๓. ข้อค้นพบในการวิจัย คือ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะ ประกอบด้วยองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ด้านการแบ่งปันอิทธิพล ผู้บริหารระดับคณะต้องเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงาน ได้รับการยอมรับนับถือมี

---

[๗๐] อภิญญา กังสนารักษ์, “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔, บทคัดย่อภาษาไทย หน้า ง.

แรงจูงใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความก้าวหน้า มีความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ มีความมั่นคงในการทำงาน มีความพึงพอใจกับสภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงานและนโยบายการบริหาร ๒) ด้านการรักษาข้อมูล การประมวลข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนมีลักษณะและประเภทของข้อมูลที่ผู้บริหารระดับคณะให้กับบุคลากรในคณะ ๓) ด้านการแบ่งปันอำนาจ ผู้บริหารระดับคณะควรมีพฤติกรรมแบบมุ่งคน และมีภูมิหลังด้านอายุ การศึกษา ประสบการณ์สอน ประสบการณ์บริหาร และตำแหน่งวิชาการ

๒.๕.๙ เอกศักดิ์ แดงเดช[๗๑] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการศึกษาต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑) โครงสร้างการดำเนินงานหน่วยงานการศึกษาต่อเนื่องควรเป็นหน่วยงานหารายได้ในรูปแบบวิสาหกิจ มีการบริหารแบบโครงการพึ่งตนเอง มีกำไรเหลือที่จะสนับสนุนโครงการบริการสังคมและผู้ด้อยโอกาส สำรวจความต้องการสังคมสม่ำเสมอ ใช้เทคโนโลยีช่วยเสริมระบบงาน ๒) การบริการวิชาการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกกลุ่มเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน มีหลักสูตรหลากหลายตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ใช้เทคนิคการเรียนทางไกลและการใช้สื่อสารมวลชนขยายโอกาสพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน ประเมินผลที่มีการติดตามผลพัฒนาสื่อการสอน การเรียนเน้นการศึกษาเป็นเรื่องสนุก และ ๓) เครือข่ายในการบริการร่วมมือกับองค์กรการศึกษาอื่น ๆ เพื่อขยายการให้บริการระดมทรัพยากรจากทุกองคาพยพในสังคมร่วมจัดการศึกษาร่วมกับแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดเครือข่ายการเข้าถึงความรู้อย่างไม่มีขอบเขตตามความสนใจศักยภาพความพร้อมและโอกาสของแต่ละบุคคลเพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

๒.๕.๑๐ เซลดิน[๗๒] ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการที่ผู้บริหารอาจใช้ปรับปรุงการสอนของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารระดับต่างๆ รวมทั้งหัวหน้าภาคและหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ศูนย์ IT ควรส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้อต่อผลการสอน เช่น การให้บริการด้าน IT แก่อาจารย์ ส่งเสริมอาจารย์ให้ทำการวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนห้องสมุด และการสนับสนุนด้านงบประมาณต่อการสอนอย่างเต็มที่

๒.๕.๑๑ มาชและเบลลี่[๗๓] ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินมิติต่างๆ ของประสิทธิภาพในการสอนของอาจารย์ : การศึกษาด้วยการวิเคราะห์สภาพความเป็นไปจากภายนอก การวิจัยโดยได้ทำการวิเคราะห์จากผลการสอนของอาจารย์ ๑๒๓ คน ใน ๓,๐๗๙ ชั้นเรียน ในช่วงเวลา ๑๓ ปี ผลการวิจัยพบว่าผู้สอนแต่ละคนมีจุดเน้นแตกต่างกันไป เช่น บางคนเน้นความเอาใจใส่กระตือรือร้น แต่ไม่ค่อย

---

[๗๑] เอกศักดิ์ แดงเดช, “การพัฒนารูปแบบการศึกษาต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

[๗๒] Seldin, Peter, “How Administrators Can Improve Teaching”, Journal of Higher Education, (March-April, ๑๙๙๓).

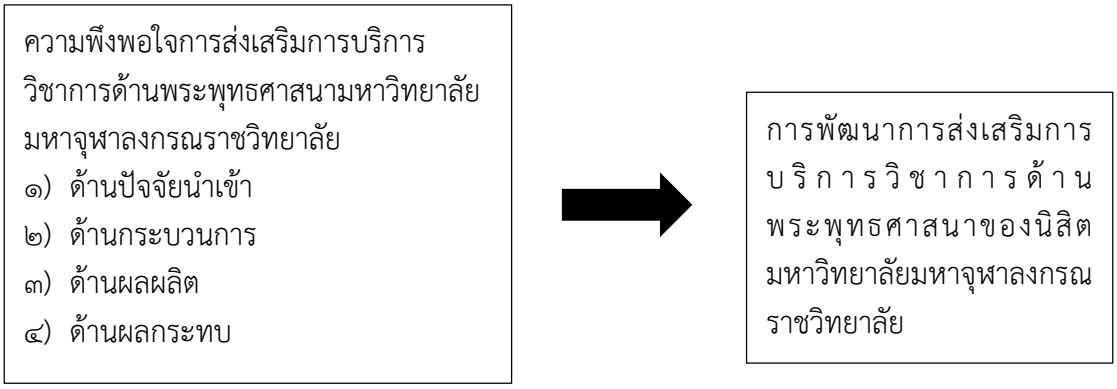
[๗๓] Marsh, Herbert W., and Bailey, Michael, “Multidimensional Students Evaluation of Teaching Effectiveness; A Profile Analysis”, Journal of Higher Education, (September-October, ๑๙๙๔).

เน้นในเรื่องขั้นตอนของการเสนอความคิดแก้ปัญหา จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการกำหนดน้ำหนักให้แก่คุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียน

๒.๕.๑๒ สมิธ[๗๔] ได้ทำการวิจัยเรื่องค่าความตรงของการพิจารณาให้เกรดของอาจารย์ต่อการแสดงออกของนักศึกษา ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเกรดและหน่วยกิตนี้ได้รับกับการวัดจากภายนอก ผลการวิจัยพบว่าความตรงและความเที่ยงของการให้เกรดและเครดิตที่นักศึกษาได้รับมีค่าสหสัมพันธ์อย่างสูงกับการปฏิบัติตน เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ภายนอกและการปฏิบัติตนของนักศึกษา

๒.๘ กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยมุ่งการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วนำมาประมวลเข้าเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

[๗๔] Smith, Dwight L., “Validity of Faculty Judgment of Student Performance: Relationship between Grades and Credits Earned and External Criterion Measure”, Journal of Higher Education, (May-June, ๑๙๙๒): pp. ๓๒๙-๓๔๐.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความพึงพอใจ และเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๔๙๔ รูป/คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ซึ่งได้จำนวนประชากรทั้งหมดใน ปีการศึกษา ๒๕๖๑ มีจำนวนทั้งหมด ๕,๔๙๔ รูป/คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีของยามาเน่[๗๖] ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ (α=.๐๕) ดังนี้

$$n = \frac{N}{(๑+N(e^{๒}))}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

---

[๗๖] อ้างแล้ว, ธีรวุฒิ เอกะกุล, ๒๕๔๓, หน้า ๔.

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได

เมื่อพิจารณาตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ พบกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน ๓๗๓ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ได้แก่ คือ แบบสอบถามการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๓.๑ ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วารสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๒ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ตามวิธีการของ ไลเคิร์ท (Likert. ๑๙๓๒: ๑-๕๕)[๗๗]

๓.๓.๓ ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นแนวในการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๔ นำข้อมูลที่ได้จากข้อ ๑, ๒ และ๓ มาสร้างเป็นแบบสอบถามการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

๑) ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อ คำถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา สถานะ และสังกัดส่วนงาน

๒) ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ตามวิธีการของไลเคิร์ท

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยดังนี้

๔.๕๐- ๕.๐๐ หมายถึง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ดีมาก

๓.๕๐- ๔.๔๙ หมายถึง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมอยู่ในระดับมาก ดี

---

[๗๗] Likert, R. A. (1932, May). Technique for the Measurement of Attitudes. Arch Psychological, 25(140): 1-55.

๒.๕๐- ๓.๔๙ หมายถึง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมอยู่ในระดับน้อย

๑.๐- ๑.๔๙ หมายถึง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓) ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๓.๑ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขและพิจารณาครอบคลุมในด้านเนื้อหา ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้

๓.๓.๒ นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรง ของแบบสอบถามจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนอีกครั้ง ก่อนนำแบบทดสอบไปทดลองใช้

๓.๓.๓ ปรับปรุงแบบสอบถามก่อนนำไปใช้

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๔.๑ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๒ นำแบบสอบถาม ดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และรวบรวมเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

๓.๔.๓ รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

๓.๔.๔ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๕.๒ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยข้อ ๑, ๒ และ ๓ เพื่อศึกษาความพึงพอใจ และเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ สถิติพื้นฐานได้แก่

๑) ค่าความถี่

๒) ค่าร้อยละ

๓) ค่าคะแนนเฉลี่ย

๔) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในบทนี้จะอธิบาย การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๗๓ ชุด และนำมาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยวิธีแจกแจง ความถี่ หาค่าร้อยละ และนำมาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ส่วนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำข้อมูลมาเป็นข้อเสนอแนะ

๔.๑ การนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๔.๑ เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๒ เพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่องทางการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ลำดับการนำเสนอดังนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อการแปลความหมาย ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกโดย เพศ ระดับการศึกษา สถานะ สังกัดส่วนงาน โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ ๔.๑ : จำนวนและค่าร้อยละของนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๓๕๐	๙๓.๘๓
หญิง	๒๓	๖.๑๗
รวม	๓๗๓	๑๐๐.๐๐
๒. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	๓๒๓	๘๖.๖๐
ปริญญาโท	๓๗	๙.๙๒
ปริญญาเอก	๑๓	๓.๔๘
รวม	๓๗๓	๑๐๐.๐๐
๓. สถานะ		
บรรพชิต	๓๓๑	๘๘.๗๔
คฤหัสถ์	๔๒	๑๑.๒๖
รวม	๓๗๓	๑๐๐.๐๐
๔. สังกัดส่วนงาน		
ส่วนกลาง	๓๑๒	๘๓.๖๕
วิทยาเขต	๓๗	๙.๙๑
วิทยาลัยสงฆ์	๒๔	๖.๔๔
รวม	๓๗๓	๑๐๐.๐๐

จากตาราง พบว่านิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย (ร้อยละ ๙๓.๘๓) และหญิง (ร้อยละ ๖.๑๗) สำหรับระดับการศึกษานั้นส่วนใหญ่จบปริญญาตรี (ร้อยละ ๘๖.๖๐) และปริญญาโท (ร้อยละ ๙.๙๒)

เมื่อวิเคราะห์สถานะ พบว่านิสิตส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต (ร้อยละ ๘๘.๗๔) รองลงมาเป็นคฤหัสถ์ (ร้อยละ ๑๑.๒๖) ตามลำดับ ในส่วนสังกัดส่วนงานพบว่านิสิตส่วนใหญ่อยู่ส่วนกลาง (ร้อยละ ๘๓.๖๕) และรองลงมาอยู่วิทยาเขต (ร้อยละ ๙.๙๑) ตามลำดับ

๔.๒.๒ การวิเคราะห์การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ ๔.๒ : ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน โดยรวมและรายด้าน

แนวทางการพัฒนาการบริการวิชาการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
๑. ด้านปัจจัยนำเข้า	๔.๒๐	๐.๕๐	มาก
๒. ด้านกระบวนการ	๔.๒๙	๐.๕๘	มาก
๓. ด้านผลผลิต	๔.๒๘	๐.๕๘	มาก
๔. ด้านผลกระทบ	๔.๓๐	๐.๕๓	มาก
รวม	**๔.๒๖**	**๐.๕๕**	**มาก**

จากตาราง เมื่อวิเคราะห์การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน โดยรวมและรายด้าน พบว่าการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๒๖, **S.D.** = ๐.๕๕) และรายด้าน พบว่าด้านผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๓๐, **S.D.** = ๐.๕๓) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X}$ = ๔.๒๙, **S.D.** = ๐.๕๘) และด้านผลผลิต ($\bar{X}$ = ๔.๒๘, **S.D.** = ๐.๕๘) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X}$ = ๔.๒๐, **S.D.** = ๐.๕๐) ให้ผลเช่นเดียวกัน คืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓ : ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
(คุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในส่วนงาน)			
๑. บุคลากรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำงานตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	๔.๐๘	๐.๔๑	มาก
๒. บุคลากรมีความจริงใจในการทำงาน	๔.๐๗	๐.๔๒	มาก
๓. บุคลากรมีความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักไตรสิกขา	๔.๒๖	๐.๘๔	มาก
๔. บุคลากรมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข)	๔.๐๕	๐.๔๙	มาก
๕. บุคลากรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน	๔.๐๒	๐.๓๕	มาก
(การดำเนินการบริหารอย่างเป็นระบบ)			
๖. ส่วนงานส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอน	๔.๔๒	๐.๔๙	มาก
๗. ส่วนงานได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อบรม สัมมนา การเข้าค่ายปฏิบัติธรรมแก่บุคลากรในแต่ละปีการศึกษา	๔.๑๘	๐.๖๐	มาก
๘. ส่วนงานเชิญผู้ปกครอง วัด และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานิสิต โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา	๔.๒๖	๐.๔๔	มาก
๙. ส่วนงานมีการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชนเพื่อพัฒนานิสิต	๔.๒๒	๐.๔๕	มาก
(การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม)			
๑๐. สภาพแวดล้อมในส่วนงานสะอาดและปลอดภัย	๔.๒๙	๐.๔๖	มาก
๑๑. ส่วนงานจัดสภาพแวดล้อมได้สะอาด ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ เงียบสงบเอื้อต่อการเรียนการสอน	๔.๓๘	๐.๔๙	มาก
รวม	**๔.๒๐**	**๐.๕๐**	**มาก**

เมื่อพิจารณาจากตารางแสดงการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านปัจจัยนำเข้าเป็นรายข้อ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่าการดำเนินการบริหารอย่างเป็นระบบส่วนงานส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๔๒, **S.D.** = ๐.๔๙) รองลงมาคือการจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมส่วนงานจัดสภาพแวดล้อมได้สะอาด ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ เงียบสงบเอื้อต่อการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = ๔.๓๘, **S.D.** = ๐.๔๙) และสภาพแวดล้อมในส่วนงานสะอาดและปลอดภัย ($\overline{X}$ = ๔.๒๙, **S.D.** = ๐.๔๖) นอกจากนี้คุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในส่วนงาน บุคลากรมีความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักไตรสิกขา ($\overline{X}$ = ๔.๒๖, **S.D.** = ๐.๘๔) และส่วนงานเชิญผู้ปกครอง วัด และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานิสิต โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ($\overline{X}$ = ๔.๒๖, **S.D.** = ๐.๔๔) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ : ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
(การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา)			
๑. ส่วนงานเชิญวิทยากร (ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส) ผู้ที่มีปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนิสิตอย่างสม่ำเสมอ	๔.๔๖	๐.๕๐	มาก
๒. ส่วนงานจัดการเรียนรู้โดยผู้จัดการศึกษา จัดการศึกษาอย่างมีความสุข	๔.๔๙	๐.๕๐	มาก
๓. ส่วนงานมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย	๔.๑๗	๐.๕๑	มาก
๔. ส่วนงานจัดให้นิสิตไปเรียนรู้ที่วัดหรือสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของส่วนงานอย่างต่อเนื่อง	๔.๒๗	๐.๔๔	มาก
๕. ส่วนงานมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุมตามหลักไตรสิกขา	๔.๐๒	๐.๖๖	มาก
๖. ส่วนงานจัดกิจกรรมบริหารจิตเจริญปัญญาในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน	๔.๐๘	๐.๔๔	มาก
(การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร)			
๗. ส่วนงานส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรทั้งนิสิต ครู และต่อผู้ปกครอง	๔.๐๖	๐.๔๒	มาก
๘. ส่วนงานส่งเสริมบุคลากรและนิสิตให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น	๔.๒๘	๐.๖๗	มาก
๙. ส่วนงานส่งเสริมยกย่องเชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ	๔.๒๕	๐.๕๖	มาก
๑๐. ส่วนงานส่งเสริมให้มีบรรยากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่สร้างสรรค์	๔.๓๔	๐.๕๘	มาก
(การจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต)			
๑๑. ส่วนงานส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ	๔.๐๓	๐.๘๓	มาก
๑๒. ส่วนงานส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา	๔.๖๑	๐.๔๙	มากที่สุด
๑๓. ส่วนงานจัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยในโอกาสสำคัญอย่างยิ่ง	๔.๖๙	๐.๔๖	มากที่สุด
๑๔. ส่วนงานฝึกฝนอบรมให้เกิด การกินอยู่ดี ฟังเป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลักไตรสิกขา)	๔.๐๔	๐.๓๔	มาก
๑๕. ส่วนงานส่งเสริมให้นิสิตปฏิบัติกิจกรรม พระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า	๔.๕๔	๐.๕๐	มาก
รวม	**๔.๒๙**	**๐.๕๘**	**มาก**

จากตารางพบว่าการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกระบวนการเป็นรายข้อโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ส่วนงานจัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยในโอกาสสำคัญอย่างยิ่ง ($\overline{X}$ = ๔.๖๙, S.D. = ๐.๔๖) และส่วนงานส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา ($\overline{X}$ = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๔๙) รองลงมาส่วนงานส่งเสริมให้นิสิตปฏิบัติกิจกรรม พระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า ($\overline{X}$ = ๔.๕๔, S.D. = ๐.๕๐) และด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ส่วนงานจัดการเรียนรู้โดยผู้จัดการศึกษา ($\overline{X}$ = ๔.๔๙, S.D. = ๐.๕๐) นอกจากนี้ส่วนงานเชิญวิทยากร (ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส) ผู้ที่มีปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนิสิตอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = ๔.๔๖, S.D. = ๐.๕๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ : ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
(การพัฒนา กาย ศีล จิตและปัญญา)			
๑. นิสิตดูแลการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย	๔.๐๒	๐.๓๕	มาก
๒. นิสิตปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต	๔.๖๑	๐.๔๙	มากที่สุด
๓. นิสิตมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ตรงต่อเวลา	๔.๐๓	๐.๔๓	มาก
๔. นิสิตมีความเชื่อมั่นผลของการกระทำความดี	๔.๕๓	๐.๕๐	มาก
๕. นิสิตทำงานและเรียนรู้ด้วยความตั้งใจอดทนขยันหมั่นเพียร	๔.๓๗	๐.๖๖	มาก
๖. นิสิตสามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติรู้ตัวปัญญารู้คิดของตน	๔.๐๔	๐.๖๓	มาก
๗. นิสิตตระหนักเรื่องบาป-บุญ คุณ-โทษในการกระทำ	๔.๔๒	๐.๔๙	มาก
๘. นิสิตใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริงด้วยตนเอง	๔.๒๔	๐.๖๗	มาก
รวม	**๔.๒๘**	**๐.๕๘**	**มาก**

จากการวิเคราะห์ของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลผลิตรายข้อโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่การพัฒนา กาย ศีล จิตและปัญญา นิสิตปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ($\bar{X}$ = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๔๙) รองลงมานิสิตมีความเชื่อมั่นผลของการกระทำความดี ($\bar{X}$ = ๔.๕๓, S.D. = ๐.๕๐) ถัดมานิสิตตระหนักเรื่องบาป-บุญ คุณ-โทษในการกระทำ ($\bar{X}$ = ๔.๔๒, S.D. = ๐.๔๙) และนิสิตทำงาน และเรียนรู้ด้วยความตั้งใจอดทนขยันหมั่นเพียร ($\bar{X}$ = ๔.๓๗, S.D. = ๐.๖๖) รองลงมานิสิตใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริงด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = ๔.๒๔, S.D. = ๐.๖๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ : ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลกระทบ

ด้านผลกระทบ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
(บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนการรู้ตามหลักไตรสิกขา)			
๑. นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่	๔.๑๗	๐.๔๒	มาก
๒. นิสิตมีส่วนร่วมในการทำความดีช่วยพัฒนาสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่	๔.๑๖	๐.๔๗	มาก
๓. นิสิตสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุข	๔.๓๑	๐.๕๓	มาก
๔. นิสิตเห็นผลดีของการกระทำความดีของตน	๔.๖๗	๐.๔๗	มากที่สุด
๕. นิสิตใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างรู้คุณค่า	๔.๒๖	๐.๔๘	มาก
๖. นิสิตรู้จักวิเคราะห์และเลือกรับสื่อที่เหมาะสมทางสังคม ออนไลน์	๔.๒๑	๐.๖๐	มาก
รวม	**๔.๓๐**	**๐.๕๓**	**มาก**

จากการวิเคราะห์การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลกระทบเป็นรายข้อโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่นิสิตเห็นผลดีของการกระทำความดีของตน ($\bar{X}$ = ๔.๖๗, **S.D.** = ๐.๔๗) รองลงมานิสิตสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุข ($\bar{X}$ = ๔.๓๑, **S.D.** = ๐.๕๓) ถัดมานิสิตใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างรู้คุณค่า ($\bar{X}$ = ๔.๒๖, **S.D.** = ๐.๔๘) และนิสิตรู้จักวิเคราะห์และเลือกรับสื่อที่เหมาะสมทางสังคม ออนไลน์ ($\bar{X}$ = ๔.๒๑, **S.D.** = ๐.๖๐) ตามลำดับ

๔.๒.๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑) การพัฒนาคุณลักษณะของบุคลากรที่ทำการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยึดตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด

๒) การบริหารจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการปฏิบัติจริง และมีการปรับลดเนื้อหาแต่ละรายวิชาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน

๓) การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม บุคลากรควรมีบทบาทและส่วนสำคัญในการปรับปรุงทัศนียภาพและบรรยากาศภายในมหาวิทยาลัย และควรมีการจัดตั้งงบประมาณทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมกับบรรยากาศการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนิสิต

๔) การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ควรมีการดำเนินการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าทุกรายวิชา เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

๕) การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ควรดำเนินการปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อยกระดับการเรียนการสอน

๖) การจัดกิจกรรมพื้นฐาน ควรมีการจัดกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเสริมการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านแก่ผู้เรียน

๗) การพัฒนากาย ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการของนิสิต ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมหรือปรับเข้าสู่หลักสูตรภาคปฏิบัติ เพื่อปรับทัศนคติของผู้เรียนให้พัฒนาทั้งกายและใจ

๘) แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อการบริการวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

๙) ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาด้านอื่น ๆ ควรมีการดำเนินการในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยใช้ไตรสิกขาช่วยในการเรียนการสอน และการบริการวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) เพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการศึกษาการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของนิสิต ปีการศึกษา ๒๕๖๑ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกระบวนการ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

๓) ความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านผลผลิต โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๔) ความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้านผลกระทบ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

๑) ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความสนใจด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนิสิตเน้นด้านปัจจัยนำเข้าให้มีประสิทธิภาพทั้งทางด้านคุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในส่วนงานโดยบุคลากรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำงานตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา บุคลากรมีความจริงใจในการทำงาน บุคลากรมีความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักไตรสิกขา บุคลากรมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) บุคลากรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน และในด้านการดำเนินการบริหารอย่างเป็นระบบ ส่วนงานส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอน ส่วนงานได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อบรม สัมมนา การเข้าค่ายปฏิบัติธรรมแก่บุคลากรในแต่ละปีการศึกษา ส่วนงานเชิญผู้ปกครอง วัด และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานิสิต โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ส่วนงานมีการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชนเพื่อพัฒนานิสิต ในด้านการจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมในส่วนงานสะอาดและปลอดภัย ส่วนงานจัดสภาพแวดล้อมได้สะอาด ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ เงียบสงบเอื้อต่อการเรียนการสอน

๒) ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความสำคัญด้านกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการในการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาขั้นตอนอื่น ๆ โดยด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนงานเชิญวิทยากร (ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส) ผู้ที่มีปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนิสิตอย่างสม่ำเสมอ ส่วนงานจัดการเรียนรู้โดยผู้จัดการศึกษา จัดการศึกษาอย่างมีความสุข ส่วนงานมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ส่วนงานจัดให้นิสิตไปเรียนรู้ที่วัดหรือสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของส่วนงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนงานมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุมตามหลักไตรสิกขา ส่วนงานจัดกิจกรรมบริหารจิตเจริญปัญญาในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน ด้านการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ส่วนงานส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรทั้งนิสิต ครู และต่อผู้ปกครอง ส่วนงานส่งเสริมบุคลากรและนิสิตให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ส่วนงานส่งเสริมยกย่องเชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ ส่วนงานส่งเสริมให้มีบรรยากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่สร้างสรรค์ และด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตส่วนงานส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ ส่วนงานส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนาส่วนงานจัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยในโอกาส

สำคัญอย่างยิ่ง ส่วนงานฝึกฝนอบรมให้เกิด การกินอยู่ดี ฟังเป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลักไตรสิกขา) ส่วนงานส่งเสริมให้นิสิตปฏิบัติกิจกรรม พระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า

๓) ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิตผลการวิจัยพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความสำคัญด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เห็นความสำคัญด้านผลผลิตเป็นส่วนสำคัญ ทั้งด้านการพัฒนา กาย ศีล จิตและปัญญา โดยนิสิตดูแลการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ตรงต่อเวลา มีความเชื่อมั่นผลของการกระทำความดี ทำงานและเรียนรู้ด้วยความตั้งใจอดทน ขยันหมั่นเพียร สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติรู้ตัวปัญญารู้คิดของตน ตระหนักเรื่องบาป-บุญ คุณ-โทษในการกระทำ ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริงด้วยตนเอง

๔) ด้านผลกระทบ

ด้านผลกระทบ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความสำคัญด้านผลกระทบ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านผลกระทบมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านบ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนการรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่มีส่วนร่วมในการทำความดีช่วยพัฒนาสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุขเห็นผลดีของการกระทำความดีของตน ใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างรู้คุณค่า

ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสุรีย์พร พานิช[๗๘] ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีการจัดโครงการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มนักธุรกิจมากกว่ากลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชนบททั้งการจัดรูปแบบการให้บริการในลักษณะของการฝึกอบรม จัดสัมมนา โดยใช้สถานที่ภายในมหาวิทยาลัยมากกว่าการไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่นชนบท

นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาการจัดโครงการบริการวิชาการที่ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นว่าการจัดโครงการยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ขาดการประเมินผลหลังจากการให้บริการวิชาการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดโครงการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สำคัญของผู้รับผิดชอบโครงการในการบริหารโครงการ ได้แก่ การขาดแนวทางและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมประกอบกับงบประมาณที่สนับสนุนไม่เพียงพอได้ผู้ร่วมงานที่ไม่มีเวลาอุทิศให้กับงานและไม่มีกำลังใจในการทำงาน แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการ ได้แก่ มีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน มีการจัดโครงการบริการวิชาการในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น มีความใกล้ชิดกับหน่วยงานอื่นในการให้บริการ มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น เนื้อหาของการให้บริการเป็นลักษณะของการศึกษาต่อเนื่องเน้นวิชาการและทักษะทางวิชาชีพที่สูงขึ้น ลักษณะการดำเนินงานเป็นทีม มีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น มีการสร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้แก่บุคลากร ผู้ให้บริการ

---

[๗๘] สุรีย์พร พานิช, “แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

สำหรับสำนักบริการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ควรจะมีการวางแนวนโยบายและเป้าหมายของการให้บริการอย่างต่อเนื่องระยะยาวให้ความสำคัญของการติดตามประเมินผลเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล เช่น ผู้รับบริการ ผู้เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ ผลของการให้บริการ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑) การพัฒนาคุณลักษณะของบุคลากรที่ทำการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยึดตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด

๒) การบริหารจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการปฏิบัติจริง และมีการปรับลดเนื้อหาแต่ละรายวิชาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน

๓) การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม บุคลากรควรมีบทบาทและส่วนสำคัญในการปรับปรุงทัศนียภาพ และบรรยากาศภายในมหาวิทยาลัย และควรมีการจัดตั้งงบประมาณทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมกับบรรยากาศการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนิสิต

๔) การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ควรมีการดำเนินการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าทุกรายวิชา เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

๕) การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ควรดำเนินการปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อยกระดับการเรียนการสอน

๖) การจัดกิจกรรมพื้นฐาน ควรมีการจัดกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเสริมการเรียนรู้ใน ทุก ๆ ด้านแก่ผู้เรียน

๗) การพัฒนากาย ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการของนิสิต ควรมีการจัดกิจกรรม อบรมหรือ ปรับเข้าสู่หลักสูตรภาคปฏิบัติ เพื่อปรับทัศนคติของผู้เรียนให้พัฒนาทั้งกายและใจ

๘) แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อการบริการวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

๙) ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาด้านอื่น ๆ ควรมีการดำเนินการในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยใช้ไตรสิกขาช่วยในการเรียนการสอน และการบริการวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรรณิการ์ ตันประเสริฐ, มูลนิธิกับการอุดมศึกษาเอกชนของชาติ, เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๓๕.

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี, หน้า ๒๑.

คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ วันศุกร์ที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖ : ข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย.

เฉลิมศรี ไชยศร, ระบบหลักสูตร – การสอน, เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, ๒๕๒๖, หน้า ๑๙๙ – ๒๐๕.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ชาดา กลิ่นเจริญ, เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (มปป.), หน้า ๗๒-๗๓.

ถวัลรัฐ วรเทพพุฒิพงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐, หน้า ๒๑.

ธีรวุฒิ เอกะกุล, ๒๕๔๓, ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตรและสังคมศาสตร, อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา, กรุงเทพ ฯ: โรงพิมพ์เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๓๑, หน้า ๖.

ประมูล สารพันธ์ และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๕.

พิสิฐ เจริญสุข, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมกรมการศาสนา, ๒๕๔๑, หน้า ๖๕.

พนัส หันนาคินทร์, ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒, หน้า ๑๕๑-๒๑๘.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๕.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๕๑ ก, ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐, หน้า ๗ – ๒๖.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๒๕ – ๔๘.

พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุช เงินคล้าย, ๒๕๔๕: ๓๖๕.

มหาวิทยาลัยนเรศวร, คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๔๖, กองบริการการศึกษา,

มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สรุปการประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๑ MCU Congress ๑, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๒๒.

รายงานฉบับสมบูรณ์, การพัฒนายุทธศาสตร์อุดมศึกษา, (๑ - ๓๓) มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา, ๒๔ ม.ค. ๔๖.

วัฒนา พัฒนพงษ์, รายงานการวิจัย เรื่อง “การปรับโครงสร้างสถานภาพบทบาทมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

วารุณี โอสถารมย์, พัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย : การศึกษาวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลพวงที่มีต่อการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต, สถาบันไทยคดีศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

ศกุนตลา พานอก และคณะ, “สภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖, หน้า ๑๗๐.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ , กรุงเทพฯ: บริษัท พริกวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐.

สุธรรม อารีกุล, การอุดมศึกษา, รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑, หน้า ๓๔ – ๔๑.

สำราญ มีแจ้ง, การประเมินโครงการทางการศึกษา, ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, กรุงเทพฯ: นิชิพแอดเวิร์ดไทชิ่ง, ๒๕๔๔, หน้า ๑๓–๒๐.

ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาวิทยาลัย, ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย และหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, ฉบับปรับ-ปรุง พ.ศ. ๒๕๔๓, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๙ – ๒๔.

สมานจิตร สุคนธทรัพย์, การบริหาร: หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ทางการศึกษา, เอกสารอัดสำเนาพิมพ์ในการสัมมนาทางวิชาการ. (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.), หน้า ๔๗.

สุรีย์พร พานิช, “แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

อุทุมพร จามรมาน, “โมเดล”, วารสารวิชาการ ๑-๒, (ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๔๑), หน้า ๒๒.

อุทัย ดุลยเกษม, สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์, พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๒๕๐-๒๕๗.

อภิญญา กังสนารักษ์, “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔, บทคัดย่อภาษาไทย หน้า ง.

อุทัย บุญประเสริฐ, “ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล”, วารสารครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ฉบับเดือนเมษายน-กรกฎาคม ๒๕๑๖) หน้า ๓๑.

เอกศักดิ์ แดงเดช, “การพัฒนารูปแบบการศึกษาต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

Birnbaum, Robert, How College Works, (San Francisco: tossed-Bass Publisher, 1990), pp. 180-181.

Bardo, J. W. and Hartman, J.J., Urban Society: A Systematic Introduction, (U.S.A.: F.E. Peacock, 1982), p. 9.

Cottrell, Donald, P., Teacher Education for a Free People, (New York: The American Association of Colleges for Teacher Education, 1956), p. 241.

Compton, Arthur, H., in the Purposes of Higher Education, Ed. By Huston Smith, Ibid, p. XIII.

Eisner, E. "Educational Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation", Journal of Aesthetic Education, (1976): pp. 192-193.

Higher Education: http://www.minedu.fi./julkaisut/KESU๒๐๐๔/eng/engKESUsis.html.

Ivancevich, J.H., et al., Management: Principles and Functions, 3nd ed., (Boston : M.A.; Richard D. Irwin, 1994), p. 14.

Jame, F.Don, "Academic Organization", in Knowles as as, Handbook of College and University Administration, pp. 6-13.

Kerter z, Stephen D., ed., The Task of Universities in a changing world, 2nd Ed. (Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1972), pp. 12-21.

Knowles, Asas, Editor–in–chief, Handbook of College and University Administration, (New York: MeGraw-Hill Book Company, 1970), pp. 3-59 to 3-68.

Kenworthy, Walter J., in Knowles, Instruction of College and University Administration, pp. 2-16 to 2-35.

Keeves, P.J., Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook, (Oxford: Pergrmon Press, 1988), p. 560.

Locke, Louis G., Gibson, William M. Arms, George, Toward Liberal Education, fourth Edition, (New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1996).

Manning, Turnstone E., "Academic Affairs Administration", in Handbook of College And University Administration, pp. 2-3 to 2 – 65.

Marsh, Herbert W., and Bailey, Michael, "Multidimensional Students Evaluation of Teaching Effectiveness; A Profile Analysis", Journal of Higher Education, (September-October, 1994).

Smith, Huston, the Purposes of Higher Education, (New York: Harper and Brothers, 1957), p. XIII.

Saylor J. Galen and Alexander, William M, Curriculum Planning for Better Teaching and

Learning, 4th. (New York: Rinehart and Company, Inc., 1959), p. 2.

Seldin, Peter, “How Administrators Can Improve Teaching”, Journal of Higher Education, (March-April, 1993).

Smith, Dwight L., “Validity of Faculty Judgment of Student Performance: Relationship Between Grades and Credits Earned and External Criterion Measure”, Journal of Higher Education, (May-June, 1992): pp. 329-340.

Smith, Stanley, and Shores, Fundamental of Curriculum Development, (New York: World Book Company, 1957), p.3.

Towards a New Profession New Professionalism: Accrediting Higher Education Teaching, Fry, Heather, Kettering, Steve. Marshal, Stephany, a Handbook for Teaching and Learning in Higher Education, pp. 7-10.

Werther Jr. and Davis, Keith, Personnel Management and Haman Resources, (New York: McGraw-Hill Book Company, 1985), p. 607.

Wriston, Henry M., Academic Process, 2nd ed., (New York: Columbia University Press, 1959), p. 131.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคม
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

๑.แบบสอบถามนี้สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการวิจัย เรื่องการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน

๓.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๓.๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวการพัฒนาวิชาการตามหลักสูตรไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ

๓.๓ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาแนวการพัฒนาวิชาการตามหลักสูตรไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ในการตอบแบบสอบถามขอความกรุณานิสิตตอบคำถามทุกข้อและคำตอบของนิสิตจะถูกเก็บเป็นความลับ จะไม่มีผลเสียต่อตัวนิสิตและคณะของท่านด้วยแต่ประการใด

๕. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจสอบอีกครั้งว่า ท่านได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่ แบบสอบถามที่ท่านตอบครบทุกข้อเท่านั้น จะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำมาใช้วิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอบใจในความร่วมมือจากนักเรียนทุกคน

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี
ผู้อำนวยการกองแผนงาน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลง☐ตามความเป็นจริง

๑.เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

๒.ระดับการศึกษา

☐ปริญญาตรี ☐ปริญญาโท

☐ปริญญาเอก

๓. สถานะ

☐ บรรพชิต ☐ คฤหัสถ์

๔. สังกัดส่วนงาน

☐ส่วนกลาง ☐ วิทยาเขต

☐วิทยาลัยสงฆ์

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ๒) ด้านกระบวนการ ๓) ด้านผลผลิต ๔) ด้านผลกระทบ

<u>คำชี้แจง</u>

๑. โปรดอ่านรายการในแต่ละข้อ และใส่เครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

๒. ความหมายระดับคะแนน

๕ หมายถึง มากที่สุด ๔ หมายถึง มาก ๓ หมางถึง ปานกลาง

๒ หมายถึง น้อย ๑ หมายถึง น้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านปัจจัยนำเข้า (คุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในส่วนงาน)						
๑.	บุคลากรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำงานตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา					
๒.	บุคลากรมีความจริงใจในการทำงาน					
๓.	บุคลากรมีความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักไตรสิกขา					
๔.	บุคลากรมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข)					
๕.	บุคลากรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน					
(การดำเนินการบริหารอย่างเป็นระบบ)						
๖.	ส่วนงานส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอน					
๗.	ส่วนงานได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อบรม สัมมนา การเข้าค่าย ปฏิบัติธรรมแก่บุคลากรในแต่ละปีการศึกษา					
๘.	ส่วนงานเชิญผู้ปกครอง วัด และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานิสิต โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา					
๙.	ส่วนงานมีการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชนเพื่อพัฒนานิสิต					
๑๐.	ส่วนงานส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอน					

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
(การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม)						
๑๑.	สภาพแวดล้อมในส่วนงานสะอาดและปลอดภัย					
๑๒.	ส่วนงานจัดสภาพแวดล้อมได้สะอาด ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ เงียบสงบเอื้อต่อการเรียนการสอน					
ด้านกระบวนการ (การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา)						
๑๓.	ส่วนงานเชิญวิทยากร (ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส) ผู้ที่มีปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนิสิตอย่างสม่ำเสมอ					
๑๔.	ส่วนงานจัดการเรียนรู้โดยผู้จัดการศึกษา จัดการศึกษาอย่างมีความสุข					
๑๕.	ส่วนงานมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย					
๑๖.	ส่วนงานจัดให้นิสิตไปเรียนรู้ที่วัดหรือสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของส่วนงานอย่างต่อเนื่อง					
๑๗.	ส่วนงานมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงครอบคลุมตามหลักไตรสิกขา					
๑๘.	ส่วนงานจัดกิจกรรมบริหารจิตเจริญปัญญาในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน					
(การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร)						
๑๙.	ส่วนงานส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรทั้งนิสิต ครู และต่อผู้ปกครอง					
๒๐.	ส่วนงานส่งเสริมบุคลากรและนิสิตให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น					
๒๑.	ส่วนงานส่งเสริมยกย่องเชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ					
๒๒.	ส่วนงานส่งเสริมให้มีบรรยากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่สร้างสรรค์					

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
(การจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต)						
๒๓.	ส่วนงานส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ					
๒๔.	ส่วนงานส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา					
๒๕.	ส่วนงานจัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยในโอกาสสำคัญอย่างยิ่ง					
๒๖.	ส่วนงานฝึกฝนอบรมให้เกิด การกินอยู่ดี ฟังเป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลักไตรสิกขา)					
๒จ.	ส่วนงานส่งเสริมให้นิสิตปฏิบัติกิจกรรม พระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า					
ด้านผลผลิต (การพัฒนา กาย ศีล จิตและปัญญา)						
๒๘.	นิสิตดูแลการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย					
๒๙.	นิสิตปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต					
๓๐.	นิสิตมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ตรงต่อเวลา					
๓๑.	นิสิตมีความเชื่อมั่นผลของการกระทำความดี					
๓๒.	นิสิตทำงานและเรียนรู้ด้วยความตั้งใจอดทน ขยันหมั่นเพียร					
๓๓.	นิสิตสามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติรู้ตัวปัญญารู้คิดของตน					
๓๔.	นิสิตตระหนักเรื่องบาป-บุญ คุณ-โทษในการกระทำ					
๓๕.	นิสิตใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริงด้วยตนเอง					
ด้านผลกระทบ (บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนการรู้ตามหลักไตรสิกขา)						
๓๖.	ส่วนงานส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรทั้งนิสิต ครู และต่อผู้ปกครอง					
๓๗.	ส่วนงานส่งเสริมบุคลากรและนิสิตให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น					
๓๘.	ส่วนงานส่งเสริมยกย่องเชิดชู ผู้ทำดีเป็นประจำ					
๓๙.	ส่วนงานส่งเสริมให้มีบรรยากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่สร้างสรรค์					

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านผลกระทบ (บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนการรู้ตามหลักไตรสิกขา)						
๔๐.	นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่					
๔๑.	นิสิตมีส่วนร่วมในการทำความดีช่วยพัฒนาสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่					
๔๒.	นิสิตสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุข					
๔๓.	นิสิตเห็นผลดีของการกระทำความดีของตน					
๔๔.	นิสิตใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างรู้คุณค่า					
๔๕.	นิสิตรู้จักวิเคราะห์และเลือกรับสื่อที่เหมาะสมทางสังคม ออนไลน์					
๔๖.	นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่					
๔๗.	นิสิตมีส่วนร่วมในการทำความดีช่วยพัฒนาสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่					

ส่วนที่ ๓ แนวทางการพัฒนาวิชาการตามหลักไตรสิกขาสู่ความเป็นเลิศทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระตามสภาพความเป็นจริง ครอบคลุมแนวทางพัฒนา ๔ ประเด็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

....

.....

กองแผนงานขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

คณะผู้จัดทำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะผู้จัดทำ

พระเมธีธรรมาจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
รศ.ดร. ธีรยุทธ พึ่งเทียร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์
ดร. ธวัชชัย สมอเนื้อ	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนงบประมาณ
ผศ.ดร. อิทธิพล แก้วพิลา	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทยาเขต
พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี	ผู้อำนวยการกองแผนงาน
พระปลัดปิยศักดิ์ ปิยธมฺโม	ผู้อำนวยการกองกิจการวิทยาเขต
ดร. ทักษิณ ประชามอญ	รองผู้อำนวยการกองแผนงาน
พระเฉลิมพงษ์ จรณสมฺปนฺโน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
พระธีรวีร์ คุตฺตจิตฺโต	นักจัดการงานทั่วไป
พระมหาฉัตรชัย ธมฺมวรเมธี	นักจัดการงานทั่วไป
นางสาวชฎารัตน์ ไชยบุญตา	นักจัดการงานทั่วไป
นายเสน่ห์ แซวรัมย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นายวีรวัฒก์ แก้วทองใหญ่	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นายธนิศร์ มีชื่อ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวกิตฑามาศ ศิริไชย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวกาญจนา นารี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวนาตยา อินทร์กรุงเก่า	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน